

Ludovít Štúr

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 33
9/2018
3. marec 2018

Cena 0,50 €

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

ČESKOSLOVENSKÝ NÁROD – NEVYDARENÝ EXPERIMENT!
Strana 4.

AUTOR KAPITÁLU K. MARX
DNES UŽ EURÓPU NESTRAŠÍ
Strana 5.

DOCENT ING. PAVOL HRIVÍK, CSc.,
O PRÍBEHU ZVANOM SLOVENSKO
Strana 6.

BLCHY V BANKOVOM KOŽUCHU –
BITCOIN, ETHEREUM, RIPPLE...
Strana 7.

NOVÉ MATIČNÉ PRÍSTUPY
A DRUŽOBNÉ KONTAKTY
Strana 11. a 12.

SLOVO O SLOVENSKU

Výskum úrovne patriotizmu Chicagskej univerzity spred niekoľkých rokov odhalil pre Slovensko neprijemnú skutočnosť. V rebríčku vlastenectva alebo tiež národnej hrdosti obsadili Slováci spomedzi tridsiatich štyroch štátov sveta tridsiate druhé miesto. Na prvom mieste sa podľa predpokladov umiestnili Američania nasledovaní Írmi. Podľa tohto prieskumu sme v prejavovaní vlasteneckého citu na tom horšie ako Česi a oveľa horšie ako Maďari či Bulhari. Zaujímavé je, že americký patriotizmus sa programovo zavádza nielen do výchovy detí, ale má významné miesto v propagande médií, ktoré za vlastenecké činy považujú aj bombardovanie Juhoslávie a agresiu Spojených štátov voči Iraku.

Situácia na Slovensku je iná. Naše mienkotvorné médiá vidia vo vlasteneckých postojoch v lepšom prípade nacionalizmus a v horšom dokonca extrémizmus. Občianska náuka v našich školách propaguje západné hodnoty, demokraciu, toleranciu, pluralizmus, ale étos vlastenectva ako všeludskej pozitívnej hodnoty, od ktorej sa odvíja existencia národov a štátov od čias gréckych polis, je v školskej výchove tabu. Proletársky internacionalizmus starého režimu nahradil vo výchove nového režimu multikulturalizmus a idea svetoobčianstva. Ideálom je občan oddaný od svojej polis, teda občan bez národnej príslušnosti a bez vlasti.

V ostatných rokoch je zvláštnou súčasťou výchovy na školách propaganda mimovládnych organizácií v podobe rozličných projektov z Nadácie otvorenej spoločnosti. Okrem Bána, Orlovského, Smanu a iných persón obchádza školy aj trojica náboženských aktivistov – rabin, imám a evanjelický kňaz. Traja zástupcovia monoteistických náboženstiev diskutujú s tínedžermi odľahlejších oblastí Slovenska, kde nevidia nič o judaizme a ešte nevideli a nepočuli praktizujúceho moslima. Tak vyzera nenápadná výchova multikulturalizmu v školskej praxi. Pojmy ako národ, vlasť, rodina, vlastenectvo aj kresťanstvo, ktoré formovalo našu európsku kultúru po stáročia, už na školách nepotrebuje.

Ludovít ŠTEVKO

Je slovenský juh ešte stále slovenský alebo to už je maďarská Horná zem?

Maďarský nacionalizmus nepozná hranice

Ján ČERNÝ – zdroj TASR: FB Most – HÍD

Na južnom Slovensku sa roky počúva maďarské Kossuth Rádió. Na južnom Slovensku majú železničné stanice názvy (aj) v maďarčine, v žltých vlakoch už od Bratislavy po Štúrovo a späť sú oznamy pre cestujúcich po maďarsky, v regióne jazdia súkromné vozidlá so značkami znázorňujúcimi, že ide o „felvidék“, na športoviskách sa spieva maďarská hymna a slovenskí fanúšikovia tu dostávajú po papuli, granty tam udeľuje maďarská vláda, noviny v maďarčine platí maďarský podnikateľský subjekt, mnohí občania sa hrdia maďarským štátnym občianstvom a najnovšie sa opäť menia aj názvy obcí – za rovnako veľké, ako sú slovenské...

Deň pred rokovaním vládneho kabinetu v Bratislave sa mediálna pozornosť sústredila na návrh zákona o dekriminalizácii drog. Minister vnútra je ako člen slovenskej delegácie na Kube a minister dopravy v Šamoríne osobne premonotováva názov mesta Šamorín na Somorja. Menšiu informačnú tabuľu v maďarčine mení za veľkú. Somorju treba premenovať, býva tam maďarský podpredseda slovenského parlamentu s roky verejnosti neznámym štátnym občianstvom. Kúzlom nechceného – Šamorín sa volá v maďarčine Somorja – város, ale na novej tabuľi je iba Somorja. Asi je ešte stále malý. Ide totiž o provokáciu. A tej jedno či dve dejstvá nestačia. Prídu aj ďalšie, otázka je kedy?

IGNORUJÚ DOHODY

Status quo znamená potvrdenie platnosti pre súčasný stav. Status quo v oblasti práv a povinností občanov príslušných k národnostným menšinám pre strany vládnej koalície stále platí – aspoň na papieri nazvanom koaličnou dohodou. V tejto oblasti ju jej dvaja signatári SMER a SNS dodržia striktné. Tretí – Most – Híd, ju ignoruje verejne. Priam mediálne. S pozvánkou od ministra dopravy Árpáda Érseka médiám. Minister dopravy, nie ministra vnútra a rezortu výhradne zodpovedného

Minister dopravy Árpád ÉRSEK sa takto usiluje zvýšiť tempo výstavby diaľnic a rýchlostných ciest na Slovensku. Akoby toto bolo jeho poslanie v rezorte...

za osadzovanie všetkých informačných tabulí a značiek popri našich cestách.

„Ak sa aj niečo dohadovalo na úrovni ministerských úradníkov a splnomocnenca a išlo o vec, ktorá sa dotýkala oblasti zakotvenej v koaličnej zmluve, malo sa to predložiť na koaličnú radu. Ale aj pri mojej možno medzerovitej

pamäti si neviem spomenúť, žeby koaličná rada o niečom podobnom rokovala. Nie je dobre, keď koaličný partner stavia svojich koaličných partnerov pred hotovú vec a očakáva, že však to nejakou prejde. SNS má veľké problémy s tým, aby akceptovala takúto formu stavania pred hotovú vec,“ vyjadril svoje veľké (diplomaticky

povedané) znepokojenie podpredseda Slovenskej národnej strany Anton Hrnko. Avizoval, že navrhne, aby sa koaličná rada touto otázkou zaoberala a aby prijala rozhodnutie o zastavení tohto, podľa jeho názoru „zbytočného plytvania finančných prostriedkov daňových poplatníkov“.

V ROZPORE SO ZÁKONOM

Pre osadzovanie tabulí s názvami miest a obcí platia (asi by mali) na Slovensku zatiaľ také pravidlá, aké politici prijali. Juraj Blanár, podpredseda koaličnej strany SMER, pripomenul: „Nevedel som o vyhláske, ktorá zväčšuje tabule národnostných menšín pri vstupoch do obcí. Vnímam to ako zbytočný krok, ktorý narúša dobré vzťahy,“ dodal, že nevidí nijaký dôvod na zmeny. Árpád Érsek však informoval, že dvojjazyčné tabule, ktoré pri cestách označujú názvy obcí, sa postupne obmenia. Kým doteraz sú tabule s názvom obcí v jazyku národnostných menšín veľkou menšou a modré, po novom budú rovnako veľké ako tabule so slovenským názvom obce a biele. Modrý zostane iba lem ohraničujúci značku. Štátny úradník však môže konať iba v rozsahu, aký mu určuje zákon. Všetko ostatné možno považovať za konanie v rozpore s platnými zákonmi a inými legislatívnymi normami Slovenskej republiky.

3 OTÁZKY PRE:

JUDr. Štefana HARABINA, sudcu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky

Prokurátor sa má venovať skutočnej trestnej činnosti

Po Slovensku sa začali rozširovať materiály rôznych „výtvarníkov“ a „publicistov“ hrubo znevažujúce štátne symboly Slovenskej republiky, ale aj samotných jej občanov. V prvom prípade ide napríklad o zobrazenie dvojkríža na trojvrší zarámované spolu s ľudským exkrementom. V druhom prípade zas pripísanie kolektívnej viny všetkým Slovákom bez výnimky za hrôzy, ktoré sa udiali počas druhej svetovej vojny. Pán doktor, videli ste, akým spôsobom sa u nás verejne narába so štátnou symbolikou. Možno to chápať ako prekročenie zákona upravujúceho používanie štátnych symbolov?

Tak ako sa generálny prokurátor Jaromír Čižnár zaoberá poslancami

Mizikom, respektíve Mazurekom za ich údajné extrémistické konanie, mal by sa zaoberať aj takouto trestnou činnosťou, ktorá smeruje k hanobeniu slovenského národa a jeho symbolov.

Kto má vykonávať dohľad nad tým, aby takáto nezákonnosť nebola ponechaná iba na benevolenciu verejnej mienky, a je možné považovať informácie v tlači za dostatočný dôvod na to, aby zodpovedné orgány mali a museli zo zákona konať?

Generálny prokurátor má povinnosť konať z úradnej povinnosti, keď ide o extrémizmus v hanobení národa a presvedčenia i pri jeho páchaní týmito kvázi umelcami a nomenovaným moderátorom verejnoprávnej televízie. Veď

Jaromír Čižnár začal stíhať bitku pred nitrianskym barom po tom, čo ju videl v televízii Markíza, a pritom nedostal trestné oznámenie. Konať aj bez trestného oznámenia by mal aj v týchto prípadoch, ktoré v sebe skrývajú podozrenia zo spomínaného trestného činu.

V občianskej rovine – považujete takúto „umeleckú produkciu“ za hodnú dospelého človeka?

V danom prípade nejde o umenie, ale o vulgárne a primitívne hanobenie slovenského národa a slovenskej štátnosti priateľmi istej skupiny občanov, ktorá je síce v menšine, no snaží sa ovládať spoločnosť. Ide o neoliberálne skupiny umelcov, politikov či novinárov.

Zhovárал sa Ján ČERNÝ
Foto: (šh)

V SNN 10/2018
SI PREČITATE

- Akademický maliar Viliam HORNÁČEK o vzniku štátu: Čas rozhodnutí opäť dozrel – konajte!
- Americký prezident Donald TRUMP stále nezbavil svoj volebný slogan čara a príťažlivosti
- Občiansky aktivista Marián OSTATNÍK žaluje prezidenta republiky Kisku za volebný podvod

V dymovej clone boja proti mečiarizmu sa strácali obrovské majetky Za boj s režimom sa dnes schováva kdečo

Anna HROMJAKOVÁ – Foto: autorka

V bratislavskom hoteli Devín sa 19. februára uskutočnilo slávnostné udeľovanie cien Nadácie Antona Tunegu. Konalo sa prvý raz pri príležitosti šesťdesiateho siedmeho výročia popravy troch slovenských vlastencov a bojovníkov proti komunizmu Antona Tunegu, Eduarda Tesára a Alberta Púčika. Ako v úvode pripomenul súčasný šéf správnej rady Ján Figeľ, nadáciu zaregistrovali v novembri 1992. Na slávnostnom akte sa zúčastnil aj brat popraveného Antona Tunegu Milan. Priznal, že prišiel na osobné pozvanie Jána Figeľa. Je pozoruhodné, že koncom minulého roka v rozhovore pre časopis politických väzňov Svedectvo uviedol, že o existencii nadácie sa dozvedel len z rozhlasu.

Ján Figeľ v príhovore k pozvaným hosťom povedal, že cenou sa chcú poďakovať ľuďom, ktorí si to zaslúžia. Tým, čo pomáhajú rozvoju slobody a demokracie na kresťanských hodnotách. Pripomenul, že nadácia za dvadsaťpäť rokov existencie prešla rozličnými obdobiami. Organizovala odborné konferencie zo všetkých oblastí verejného života – od poľnohospodárstva až po náboženskú slobodu, a podieľala sa na formovaní mladých politikov. Zdôraznil, že sloboda a demokracia nie sú samozrejme, nikdy neboli a nebudú, preto je potrebné nebať sa a usilovať sa o spoločné dobro.

Cez prizmu vlastných spomienok na svojich príbuzných, ktorí vo veku dvadsaťpäť rokov spoznali krutosť režimov, pripomenul smrť Róberta Remiáša. Podľa slov Figeľa bol „zlikvidovaný ako nepohodlný svedok štátneho režimu“. Nezabudol pritom zdôrazniť víťazný boj demokratov proti mečiarizmu.

■ NAPÍSANÉ ZOSTÁVA

V tejto súvislosti sa žiada poukázať na rozhovor s Robertom Ficom, uverejnený 20. novembra 1999 v Hlase ľudu, v Smere a vo Večerníku. Bolo to v druhom roku vlády Mikuláša Dzurindu a v čase,

keď Fico odišiel z koalíciej SDĽ a zaregistroval stranu Smer na Ministerstve vnútra SR. Pred voľbami v roku 1998 stál na tribúne televízie Markíza a spolu s vtedajšími opozičnými stranami „bojoval“ za jej záchranu. Veľmi dobre poznal stav v koalícii, o ktorej sa vyjadril: „Tragédiou je, že vládna koalícia mala len dve priority: povaliť Mečiara a pod pláštikom boja proti mečiarizmu sa dostať do privatizácie strategických podnikov.“ Ak sa ešte dnes kresťanskí demokrati vyvíjajú z rozkrádania štátu poukazovaním na Mečiara, akú službu robia samotnému kresťanstvu?

Milan TUNEGA (vľavo), brat komunistami zavraždeného Antona Tunegu, sa o existencii rovnomennej nadácie, ktorou sa hrdí a prezentuje KDH, podľa jeho vlastných slov dozvedel iba z rozhlasu...

Fico sa aj na inom mieste o vláde po roku 1998 vyjadril skepticky, keď povedal: „Keďže ide iba o majetky a o to, kto bude mať kontrolu nad strategickými podnikmi, neverím, že dajú tento štát do poriadku.“

■ POCHYBNÁ NOMINÁCIA

Ustavične pripomínať kádehák, že nechceli štát, je mrzuté. Ale oni nielenže štát nechceli, oni svoje mravné zlyhanie zaštiľujú cudzou vysokou mravnosťou. Ako sa dá vysvetliť fakt, že KDH založilo nadáciu pod menom človeka, ktorý za obnovu slovenského štátu položil

život? A KDH nedokázalo ani len hlasovať za štátnu zvrchovanosť. Naopak, bolo proti! Vrcholom cynizmu na odovzdávaní cien bola jedna z laureátok. Ceny udelila nadácia v dvoch kategóriách. V každej boli tri nominácie. V kategórii Človek, ktorý motivuje získala cenu Monika Hricáková, zakladateľka bratislavského Domu Quo vadis. V kategórii Osobnosť, ktorá inšpiruje alebo vychováva cenu udelili historikovi Františkovi Neupauerovi. Nominovaná bola aj Anna Remiášová, matka Róberta Remiáša. Zdá sa, že prezident Andrej Kiska má učenlivých nasledovníkov.

Vládna Slovenská národná strana rázne odmieta návrh na dekriminalizáciu drog Skúšobný drogový balónik a maďarské tabule

Ján ČERNÝ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Dekriminalizácia drog je u nás nielen koalíčná téma. Je to téma celospoločenská a majú k nej čo povedať odborníci na drogovú tematiku, lekári, sociológovia, príbuzní obetí drog a napokon politici. Tým napokon začal Most – Híd a zodpovední politici, ktorí to zarazili, boli tentoraz zo Slovenskej národnej strany.

Dekriminalizácia drog v návrhu ministerky spravodlivosti nebola „iba“ tolerovaním nejakej tej dávky marihuany, o čom sa napokon časom odborné diskutovať môže. Jej návrh zahŕňal aj tvrdé drogy. Len pre informovanosť. Dlhoročný odborník na drogovú tematiku Ľubomír Okruhlica ešte v decembri na tlačovej konferencii varoval, že legislatívny návrh na dekriminalizáciu drog na Slovensku by mal prejsť širokou celospoločenskou diskusiou a oponentúrou. Pridal však aj zaujímavú domnienku a to, že takýto zákon by pomohol iba ak samotnému rezortu súdnictva.

Podľa legislatívnej predlohy ministerky Žitňanskej by mali byť v budú-

cnosti udeľované za držbu rovnakého množstva drogy rovnaké tresty.

■ ZVLÁŠTNY NÁVRH

Nový zákon preto prináša presne stanovené množstvá mäkkých a tvrdých druhov drog, od ktorých sa bude odvíjať trestnosť alebo beztrestnosť skutku. Nejde teda iba o marihuany. Proti tomuto ostro vystúpili dokonca aj liberáli. Sú „zásadne proti dekriminalizácii tvrdých drog, ako sú kokain, heroín či pervitín“. Zaujímavé je, že aj mnohí poprední predstavitelia Smeru sa vyjadrili, že nie sú za prijatie takéhoto návrhu zákona. Ale na rokovani vlády sa ho nechystali zastaviť.

Predstavitelia Slovenskej národnej strany jasne a už vopred avizo-

váli, že ich zástupcovia na pravidelnom zasadnutí vlády súčasný návrh z rezortu spravodlivosti nepodporia. „Myslíme si, že dôraz treba dať na prevenciu, a nie na dekriminalizáciu

drog, navyše heroínu alebo kokainu,“ zdôraznil predseda poslaneckého klubu SNS Tibor Bernaták. Zákon musí byť podľa nich „naozaj dobre koncipovaný, aby nedošlo k zvýšeniu počtu už súčasných užívateľov drog“.

„Na Slovensku narástol za posledné dve desaťročia počet liečebných užívateľov drog o vyše päťdesiat percent. Dekriminalizáciou sa očakáva, že sa automaticky zvýši dopyt po týchto látkach, keďže sa odbúrava psychologická zábrana voči užívaniu drog,“ varuje predseda Výboru NR SR pre zdravotníctvo a podpredseda SNS lekár Štefan Zelník. Pripomína, že prijatie legislatívy bude mať za následok zvýšenie nákladov pre zdravotníctvo

práve pre rast investícií do liečebných ústavov.

■ ZASTIERACÍ MANÉVER?

Zaujímavosťou je, že proti návrhu ministerky Žitňanskej bol aj jej stranícky kolega a minister vlády László Sólymos. „Nie som za to, aby boli tresty mierne. Voči drogám mám fakt veľký odpor,“ povedal ešte pred rokovaním vlády. No a po takomto všeobecnom a nespochybniteľnom tlaku ministerka spravodlivosti Lucia Žitňanská návrh stiahla z programu rokovania kabinetu.

Je príznačné a takpovediac už tradičné, že v čase, keď sa spoločnosť i samotní politici vášnivo zaoberali návrhom sporného zákona, predstaviteľ strany Most – Híd a minister dopravy Árpád Érsek vyvíjal mimoriadnu osobnú aktivitu pri výmene maďarských tabulí, ktoré označujú názvy slovenských obcí, za väčšie či na ich inštalovaní tam, kde ešte nie sú. To je však už iná téma a v našich novinách sa jej rozhodne venujeme a venovať budeme.

VŠIMLI SME SI

S hrdosťou vravíme, že Slovensko má nádhernú prírodu, bohatú ľudovú kultúru aj svojské, špecifické tradície. O slovenských osobitostiach a unikátoch sa v ostatných rokoch častejšie hovorí, ľudia ich s hrdosťou pripomínajú, viaceré jedinečnosti či rarity sami navrhujú na zápis do zoznamov svetového či národného kultúrneho dedičstva a vyvíjajú nemalú úsilie i všemožných aktivít, aby sa tak aj stalo. Keď sa vlní v sídle SLUK-u v Rusovciach rozrastal zoznam týchto našich klenotov o ďalších päť zápisov, predsavzali sme si postupne ich predstaviť, aby sme vo vedomí mali nielen to všeobecné konštatovanie z úvodu, ale aj konkrétnu znalosť o jeho jednotlivých položkách.

Trombitáši z obce Lúky pod Makytou.

Bačovský mobil

Už sme sa zmienili o fenoméne droťárstva aj o devianskych vyrezávaných krížoch. Dnes venujeme pár riadkov bačovskej trúbe – trombite, ktorá je podľa vtipnej charakteristiky jedného z jej ešte existujúcich výrobcov v regióne Púchovskej doliny, kde je jej domov, akýmsi prastarým bačovským mobilom fungujúcim od valašskej kolonizácie. Klasický pastiersky rok trval u nás kedysi „od Ďura do Mitra“ – tak vošiel do ľudovej tradície aj do pastierskeho folklóru. Trombita je spojená s vyhánaním a pasením oviec v Javorníkoch, kde túto pastiersku tradíciu oživuje a výrobu najdlhšej fujary zachováva rovnomenná folklórna skupina, ktorú sme nedávno mohli vidieť v druhej sérii súťažného televízneho folklórneho cyklu Zem spieva. A práve títo trombitáši z Lúk pod Makytou boli iniciátori, aby sa tento nevšedný hudobný nástroj tiež dostal do zoznamu národného dedičstva Slovenska. Trombitami si dokázali muži na salašoch kadečo signalizovať aj si touto slovenskou originálnou „morzeovkou“ mnohé oznámiť a dorozumieť sa. Možno na nich aj viachlasne hrať, čo využíva nielen folklór, ale malebnosť i monumentálnosť tónov trombity možno pobaďať aj v opusoch takých našich hudobných majstrov, akým bol povedzme Svetozár Stračina.

Emil SEMANCO
Foto: Štefan KAČENA

Vinohrady v Malých Karpatoch ustupujú mnohým stavebným aktivitám Vinohradníckych obcí pribúda, viníc je menej

Záujem o vinárstvo a jeho produkty na Slovensku stúpa. To je dobrá správa. Tá zlá znie, že na mnohých bohato rodiačich vinohradníckych svahoch dnes stoja bytovky a bezohľadne sa stavajú ďalšie spolu s celou zvyčajnou obslužnou infraštruktúrou. Najmä v okolí hlavného mesta na mieste bývalých vinohradov stoja dnes sídliská.

Do tohto pochmúrneho konštatovania akosi nepasuje informácia, že sa u nás rozširuje počet vinohradníckych obcí bez jednej o rovné dve stovky. Ide o obce, ktoré patria do zemepisných oblastí vymedzených v špecifikácii vín s chráneným označením pôvodu. V blízkej budúcnosti teda budeme môcť o Slovensku tvrdiť, že tu možno navštíviť až sedemstodva vinohradníckych obcí, čo je takmer dvojnásobok, ako povedzme v susednej Českej republike, ktorá má zas približne dvojnásobnú rozlohu ako Slovensko.

„Vinárstvo na Slovensku zaznamenalo za posledné obdobie významný pokrok nielen v kvalite, ale aj v zdôraznení výnimočnosti, špecifickosti a tradícií slovenských vín. Zoznam vinohradníckych rajónov a obcí bol zostavený ešte v roku 2009 a vyžadoval si aktualizáciu. Pristupujeme preto k úprave vyhlášky o vinárstve a vinohradníctve,“ vysvetlila v tejto súvislosti podpredsedníčka vlády a ministerka Gabriela Matečná. Slovensko sa môže hrdiť šiestimi

vinohradníckymi regiónmi. Oficiálne sa medzi ne radí južnosloven-

Modrým odrôdam viniča sa darí najmä v južnoslovenskej vinohradníckej oblasti.

ský, východoslovenský, stredoslovenský, nitriansky a malokarpatský región a Vinohradnícka oblasť Tokaj. Medzi tieto oblasti však už možno „primiešať“ – nateraz bez

špecifikácie názvu regiónu – skalkický rubín, nedávno zaradený medzi vína s chráneným označením pôvodu. Každá z oblastí sa vyznačuje vlastnými špecifikami. V južnoslovenskej vinohradníckej oblasti sú trebárs najlepšie podmienky na výrobu vysokokvalitných červených vín, keďže to je ideálna oblasť na pestovanie modrých odrôd viniča. Vefa vinárov sa tam špecializuje na sladké vína, napríklad Devín, čisto slovenskú odrodu, ktorá zbiera úspechy na domácich a zahraničných súťažiach. Východoslovenská vinohradnícka oblasť sa zasa vyznačuje pôdou prevažne sopečného pôvodu, hnedozemného typu s piesočnatou až hlinitou zeminou vhodnou na pestovanie bielych muštových odrôd. V technologickom procese spracovania je v bielych vínach typický vyšší obsah kyselín, vína sú svieže, vhodné aj na dlhodobú archiváciu. Slovenským fenoménom ostatných rokov sú tiež ružové vína.

Ján ČERNÝ
Foto: Emil SEMANCO

Nárek slovenského športu

Maroš SMOLEC

Slovensko na 23. zimných olympijských hrách v kórejskom Pjongčangu nepresvedčilo. Získali sme len tri medaily – všetky od famózne Anastasie Kuzminovej, ktorá, mimochodom, je pôvodom Ruska. Napriek tomu je jej láska k slovenskému národu príkladná. Pokojne môžeme napísať, že sa rovnako cíti Slovenkou ako Ruskou. Slovenskí športovci a športovkyne, vyslaní reprezentovať svoju vlasť, svojim účinkovaním a výsledkami nepotešili desaťtisíce fanúšikov pri nočných či skorých ranných televíznych prenosoch. Nechceme sa nikoho dotknúť, istotne sa usilovali zo všetkých síl pretaviť na úspech to, čo mali natrénované a na čo mali v príprave podmienky. Im veľmi niet čo vyčítať. Aj keď nezvíťazili, splnili druhú časť olympijského hesla – na hrách sa zúčastnili a za svoju vlasť súťažili najlepšie,

ako vedeli. Zato im patrí vďaka. Slabšie olympijské výsledky odhalili pravú tvár vzťahu štátu k slovenskému športu. Jasne a na plné hrdlo to šokujúco komentoval trojnásobný olympijský víťaz vo vodnom slalome Peter Hochschorner ml. pre agentúru SITA, keď kritizoval doterajší nezáujem o špičkových športovcov olympionikov zo strany našej vlády a štátu. „To je jedna veľká mizéria,“ zhrnul emotívne. „Naši politici nás športovcov poznajú iba vtedy, keď sa nám darí, keď sa môžu s nami po nejakom veľkom úspechu odfoťiť. Ale inak sa o nás nezaujímajú. Zažili sme to v živote mnohokrát; viem, o čom hovorím,“ dodal. Podľa neho si Slovensko nezaslúži takú športovkyňu, akou je Anastasia Kuzminová. Podľa úspešného vodného slalomára je finančná podpora našich športovcov najvyššej

svetovej úrovne katastrofálna. „Je to zlé. Pekné a ideálne je to iba pred televíznymi kamerami. Realita je však iná a smutná. Podpora štátu pre šport vo všeobecnosti je naozaj úbohá. Myslím si, že Kuzminová by urobila lepšie, keby zostala

KOMENTÁR

v Rusku,“ tvrdí Peter Hochschorner. Otvoril problém systematizovanej štátnej podpory našich športovcov. Niečo naznačil aj manžel a kondičný tréner našej skvelej biatlonistky Daniel Kuzmin, ktorý po jej zlatom triumfe v priamom prenose zdôraznil, že po olympiáde budú pokračovať v súťažiach Svetového pohára, ale až po tom, keď ministerstvo školstva pošle peniaze, aby mohli vycestovať a reprezentovať Slovensko aj po olympiáde... Ešte nám v pamäti víria myšlienky

nedávných rozporov a nejasností vo vnútri slovenského lyžovania. Spory Slovenskej lyžiarskej asociácie (SLA) s našimi top slalomárkami Veronikou Velez-Zuzulovou a Petrou Vlhovou sa možno zdajú byť prekonané, lenže to, čo v tých súvislostiach odznelo, rezonuje stále. Po odmietnutí podpísania štatútu reprezentanta z dôvodu, že SLA sa nepodieľa na príprave reprezentantiek, otec Zuzulovej Timotej Zuzula o. i. povedal: „Na preteky nestupuje navyše sama, ale s celým realizačným tímom a tieto náklady hradí lyžiarsky klub SKI ZU. Podmienky na prípravu má Veronika zabezpečené vďaka Dukle, teda rezortnému stredisku ministerstva obrany, i vďaka dlhoročným partnerom.“

Je pravda, že Slovensko je malý štát, v ktorom žije len päť miliónov obyvateľov. Ale malí sú aj Slováci a bez hokejovej histórie. A na olympiáde nás porazili. Málo je aj Fínov. A aké dosahujú výsledky v zimných športoch?! Viac je síce Čechov, s ktorými sme kedysi tvorili spoločné reprezentácie, ale v športových úspechoch sú na míle vpred. Potvrdili to i tieto ZO. Neveľkými národmi sú aj Rakúšania, Dáni, Nóri či Bie-

lorusi... Nie je to teda o veľkosti a početnosti národa, ale o prístupe a podpore športu od najmenších ratolestí až po svetovú špičku. A keď sa už objaví pod Tatrami perspektívny talent, akým je napríklad Petra Vlhová, Peter Sagan či niektoré tenistky, tak ich športovú kariéru financujú súkromné spoločnosti. Dalo by sa to aj pochopiť – veď cyklisti zarábajú pekné peniaze. Ale prečo štát zanedbáva podporu športu tých najmenších? Prečo nevytvára podmienky pre svetových slovenských trénerov, aby ostávali trénovať doma – a Slovákov? Prečo štát ne realizuje konečne stratégiu podpory športu od základných cez stredné školy? Prečo viac neinvestuje do mládežníckych klubov, napríklad vo futbale? Úlohu štátu tu reálne nahrádzajú cirkvi, tretí sektor alebo súkromní podnikatelia.

Na druhej strane vyhadzujeme miliardy eur na zbrojenie. Akoby naše dve stíhačky zachránili svetový mier. Len nech sú americké a tamojšie zbrojárske firmy aj so svojimi slovenskými jastrabmi a lobistami zinkasujú stamióny eur. A deťom na ihriskách i vrcholovým športovcom ostávajú oči pre plač...

Jablkom sváru aj nebožtíci...

Eva SISOVÁ

Po mnohých rozporných rokovaniach s komorami a so združeniami lekárov rezortné ministerstvo dospelo k jednoznačnému stanovisku, že do polovice marca toho roka obliadky tiel nebudú zabezpečovať len všeobecní lekári, ale aj špecialisti. Tým sa rozkrútil kolotoč rôznych názorov medzi samotnými lekármi. Všeobecní lekári vyhlásili, že sú diskriminovaní, keď musia tieto činnosti robiť, a špecialisti konajú, že nie sú atestovaní na prehliadky mŕtvych tiel, pričom je to záležitosť Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou.

Je mnoho nedokonalostí v nastavení zmien systému vykonávania prehliadok mŕtvych tiel. Ide o sprofesionalizovanie tejto činnosti a najmä, aby bola na dobrovoľnej báze. Zatiaľ sa to nedarí. Preto muselo vstúpiť do rokovania samotné ministerstvo zdravotnic-

tv. Predložený návrh zákona chcel by aspoň čiastočne vyslyšať tieto hlasy. Ide o to, že organizátor, ktorý by mal vziať z verejného obstarávania, mal by v každom samosprávnom kraji vykonávať prehliadky zosnulých svojimi lekármi. Iné bude, ak za-

POZNÁMKA

zmluvní aj niektorých špecialistov. Na ministerstve vedia veľmi dobre, že nezvládli zastrešenie obliadok mŕtvych prostredníctvom profesionálnych koronerov. Hľadajú zákonnú formu, ako donútiť lekárov na vykonávanie prehliadok na úkor živých pacientov. Tak v nemocniciach, ako aj mimo nich. Táto myšlienka je určite dobrá, no má jeden háčik. Organizátor sa musí najskôr nájsť. Namiesto je preto otázka, čo sa bude diať dovedy, pokiaľ Úrad pre dohľad nad

zdravotnou starostlivosťou takýchto ochotných profesionálnych organizátorov nájde? Organizátori prehliadok mŕtvych tiel zatiaľ nie sú... Ešte sa nenašiel organizátor, ktorý by veľmi túžil po tejto funkcii. A dobrovoľníci sa „húfne“ nehlásia.

Špecialisti zase pocítili v nátlaku určitú krivdu, keďže mnohí mŕtve telo nevideli od skúšky zo súdneho lekárstva. Táto činnosť nepatrí do náplne ich odbornej praxe. Museli by prejsť výškolením. Preto sa postavili proti tomuto návrhu aj za cenu, že na výkon prehliadky aj pod hrozbou pokuty nenastúpia. Všeobecní lekári sa po trinástich rokoch dočkali aspoň čiastočného zadosťučinenia a odbremenenia, že táto činnosť nezostane len im na pleciah. Slúžia aj na pohotovostiach... Systém prehliadok mŕtvych tiel v Slovenskej republike

je od 1. 1. 2018 založený na dvoch možných spôsoboch zabezpečenia u poskytovateľov ústavnej zdravotnej starostlivosti (PÚZS), ako aj mimo nich, a to prostredníctvom organizátora alebo mimo neho podľa rozpisu lekárov na základe dobrovoľnosti alebo určenej povinnosti. Po „vzbure špecialistov“ sa rozšiel Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou i samotné ministerstvo, keďže sa zistilo, že legislatívna úprava prehliadok mŕtvych tiel túto činnosť od 1. januára 2018 na Slovensku vôbec nesprofesionalizovala. Naopak, núti lekárov prehliadky vykonávať. Dobrovoľnosť zostala niekde za dverami. Ako nám na tlačovej besede povedal predseda ÚDZS Tomáš Haško, „úrad urobí všetko pre to, aby boli obliadky od 1. do 15. marca zabezpečené na každý deň a vo všetkých regiónoch na základe dobrovoľnosti“.

Ľady sa predsa len pohli a prišla dočasná zmena legislatívy, ktorá do času vybratia profesionálov – organizátorov prehliadok, vrátila do konca júna 2018 povinnosť zabezpečiť prehliadky mŕtvych tiel všeobecnými lekármi. Samozrejme, len v prípade, ak sa do 30. júna nenájde organizátor alebo dobrovoľníci.

SPOZA OPONY

Bude to hádam okolo dvadsať rokov, čo sa v hlavnom meste zjednoteného Nemecka, vtedy to bol Bonn, konala na dlhé roky najväčšia oslava Slovenska na nemeckej pôde. Bol to večer venovaný Alexandrovi Dubčekovi. V nabitej sále znel potlesk za potleskom. So skvelou myšlienkou usporiadať toto podujatie prišla Spoločnosť Alexandra Dubčeka. Bolo to prvé, nad ktorým prevzali záštitu predsedovia dvoch parlamentov – nemeckého a slovenského.

Na čele nemeckého federálneho parlamentu bola členka vedenia vládnucej strany kancelára Helmuta Kohla Rita Süßmuthová. Na čele NR SR stál Ivan Gašparovič. Čitateľ si asi predstaví, ako politicky ťažkotonážne bolo toto výnimočné podujatie, aby čo najväčšími vynikla dubčekovská politika, aj to, že vtedy pokus o reformu v európskych rozmeroch nemal páru. A ako dnes vidno, bol to priamy pokus o zlepšenie nielen socializmu, ale aj nepriamo kapitalizmu. Ak by v podstatnom Dubček uspel, aj kapitalizmus by

vyzeral inak. Dodnes sa nevenuje dosť pozornosti tomu, že slovenské pomery, slovenská inteligencia boli hnačím motorom sformovania reforiem s celoeurópskym významom.

Prečo netreba zabúdať na ženy

Dušan D. KERNÝ

Keď sme sa vtedy dostatočne nabúchali do prs, že dejinné zmeny európskych rozmerov môžu vzniknúť, a aj vznikli na Slovensku, vystúpila krehká nevysoká Rita Süßmuthová, ktorá pevne držala líce veľkého nemeckého parlamentu, a chytila sa jedného dubčekovského termínu. Toho, kde je slovo ľudské, ľudská tvár. Povedala, že sa hovorí o veľkej politike, ale zabúda sa na to ľudské, na manželku a rodinu, deti. Pripomenula to bezprostredné okolie, pre ktoré má politik kľúčový význam a ono má vždy

zásadný význam pre politika. Ešte nikdy na veľkom medzinárodnom podujatí, osobitne nemeckom, nikto takto nehovoril o rodine Alexandra Dubčeka, ešte nikdy takto nehovorili o Anne Dubčekovej.

Bolo to naliehavé a ľudské, symbol novej doby v Európe. Nemecká politička aj zožala veľký potlesk za upozornenie, že vždy musíme vidieť aj v najostrejšom politickom boji onen ľudský rozmer, musíme vidieť rodinu politika.

Samozrejme, poukázanie na slovenskosť Dubčeka a zázemie slovenskej inteligencie, o ktoré sa tak opierať, vtedy len pomohlo vidieť viac o štáte, ktorý smeroval za člena Únie a musel sa zbavovať záťaž ne dôvery.

Na tento ľudský rozmer som si spomenul mnohorako aj tento

rok. Jedna z výrazných osobností, ktorá mi neraz schádza na um, je manželka Martina Hrica, hviezdneho autora fejtonistu. Nazývali ho podľa americkej fejtonistickej hviezdy aj slovenský

Art Buchwald. Pravda, až po roku 1989. Dovtedy bol dve desaťročia robotník v Slovnafte. Kvalifikovaný, urobil si odbornú školu. Keď zomrel, v denníku, kde pracoval, mu napísali dva nekrológy – spomienky, dvaja kolegovia – kedysi, keď bol robotníkom, oni boli nomenklatúrne kádre. Ale o manželke sa nikdy nepísalo. Aj keď práve ona sa nedala. Ako prvá a na dlhé roky jediná poľnohospodárska rozhlasová redaktorka bola medzi odborníkmi uznávanou redaktorskou špičkou. V čase, keď všetky dievky chceli

moderovať Dobré ráno alebo robiť kultúru, Martinova manželka Eluša brázdila po nedeliach a zatvách slovenské polia a prinášala pred mikrofón plejádu schopných a robotných poľnohospodárov aj s ich výsledkami či problémami. Urobila z rozhlasovej hnojaryny tému, z kvality potravín samozrejmosť, o ktorej sa nediskutuje. Vtedy pred mikrofón čs. rozhlasu vytiahla ľudí, ktorým to páliło, ktorí mali vŕúcny vzťah k pôde, brojili proti chemizácii. Keď padol režim, bola jedným z tých mediálnych odborníkov, ktorým bolo a dodnes je nesmierne ľúto za rozpadom slovenského poľnohospodárstva. Nevedela sa zmieriť s tým, čo sa všetko narobilo s našim poľnohospodárstvom a pôdou, a to práve v Únii, ktorá mala viesť k rozmachu, a nie k nerovnoprávnemu postaveniu kedysi takého odborne zdatného a sebavedomého slovenského roľníka. A okrem toho bola celú to dvadsaťročie oporou pre špičkového novinára, čo sa nedobrovoľne stal špičkovým robotníkom pracujúcim na tri zmeny v Slovnafte. Kto to dnes zmeria? Ale zabúdať by sme nemali, ba nesmeli.

POZNÁMKA

V tomto „osmičkovom roku“ niet vari dňa, aby sa niečo nepripomínalo či neoslavovalo. Do tohto kontextu zapadla aj správa z konca januára, že štvrtstoročnicu vzniku Slovenskej republiky si pripomenuli aj vo väznej americkej Kongresovej knižnici vo Washingtone. Človeku preblysnie hlavou: **Amerika na nás myslí, má nás rada! Keď si potom správu prečíta, dozvie sa, že kongresman Rod Blum vo svojej reči nám radil takto: „Nebudte krajinou osobností, buďte krajinou zákonov!“ (Zákony, samozrejme, ale prečo nie osobností?) Po ňom mal slovo minister zahraničných vecí USA Rex Wayne Tillerson a ten nám odporučil toto: „Zaoberajte sa snami o budúcnosti, a nie históriou minulosti...“**

Americkí politici a Štefan Roman

V tej súvislosti som si spomenul na možno najbohatšieho Slováka všetkých čias uránového kráľa Štefana Romana, ktorý zomrel pred tridsiatimi rokmi, teda v „osmičkovom“ roku, 23. marca 1988 v Toronte vo veku šesťdesiatšesť rokov. Bol kanadským priemyselníkom slovenského pôvodu, zakladateľom a prvým predsedom Svetového kongresu Slovákov a celý život podporoval boj Slovákov za slobodu a štátnu samostatnosť. Pravda, podobne ako o mnohých iných významných Slovákoch vieme aj o Romanovi málo, takmer nič. Prítom je to postava hodná pre romány a filmy.

V roku 1973 poskytol rozhovor Agneši Gundovej Jergovej. O Slovensku vyhlásil, že „je to jeden z najkrajších kútov sveta. Krajina, ktorá by mohla byť pretvorená na jeden z najprosperujúcejších hospodárskych celkov, aké si viem predstaviť...“

Na otázku, ako vníma, keď ho označujú za Slováka, odpovedal takto: „S hrdosťou. Každý národ má svoje predurčenie v riadeniach Božej prozreteľnosti, a hoci neviem, či sa nám podarí našu úlohu splniť, všade, kde sa pohybujem, snažím sa zdôrazňovať svoj slovenský pôvod. Domnievam sa, že ako jednotlivci malého národa sme súčasťou väčšieho celku, keď sme prinútení prostredím. Vo veľkej cudzine chce človek skôr reprezentovať krajinu svojho pôvodu ako seba.“

Keď dostal otázku dotýkajúcu sa svornosti Slovákov, reagoval takto: „Aj keď si našinci nevedia až tak pomáhať ako židovskí spolupracovníci, sú tu vonku zbavení mnohej zlej slovenskej náruky. Nazdávam sa, že Slováci budú úspešnejší, ak zabudnú na minulosť a budú sa viac zaoberať slovenskou budúcnosťou. Myslíť na cieľ! Kým nemáme cieľ, nemyslí si, že niekam ako národ dospejeme.“

Kanadský Slováč mal pred štyridsiatimi rokmi podobný názor ako súčasný americký minister: Viac sa treba zaoberať slovenskou budúcnosťou ako minulosťou. Pred štyridsiatimi rokmi išlo Romanovi o budúcnosť Slovenska ako samostatného štátu. Zrejme aj dnes platí: robme všetko pre to, aby Slovensko bolo samostatným a prosperujúcim štátom i v budúcnosti. Ale poučme sa prítom aj od našich významných osobností!

(rt)

S profesorom Róbertom LETZOM o storočí osudovosti slovenských dejín Experiment s československým národom nevyšiel

Zhovárал sa Dušan D. KERNÝ – Foto: archív SNN

V roku storočnice vzniku česko-slovenského štátu 1918, polstoročnice výročia vojenskej okupácie 1968 a štvrtstoročnice vzniku demokratickej Slovenskej republiky nemožno obísť autora troch kníh prvej edície Literárneho informačného centra Slovenské dejiny prof. Róberta LETZA. Jeho Slovenské dejiny pokrývajú deje od roka 1914 až po rok 1993; dva diely už vyšli, tretí sa práve pripravuje. Boli sme zvedaví, v čom je pre historika toto „krátke“ 20. storočie najpozoruhodnejšie?

Zatiaľ čo 19. storočie sa zvykne nazývať dlhým, v protiklade k tomu sa 20. storočie zasa často hodnotí ako krátke. Vlastne až v 20. storočí sme žali to, čo bolo zasiaté v 19. storočí. Všetky veľké izmové ideológie, ktoré sa v praxi skúšali v 20. storočí, sa zrodili v 19. storočí. Dvadsať storočie sa vyznačovalo prudkou dynamikou a zmenami, ktoré sa odzrkadlili v ľudskej spoločnosti, v konaní jednotlivcov i štátov. Práve tento dynamizmus 20. storočia má príchut' akejosi osudovosti slovenských dejín. Pre slovenský národ znamenala prvá svetová vojna bolestnú skúsenosť, no na druhej strane veľa mužov vojakov bolo nútených opustiť svoje domovy a spoznávať cudzie krajiny, poradiť si s neočakávanými situáciami a najrôznejšími technologickými problémami. A slovenské ženy si za ten čas zvykali samy siať, orať aj žať, starať sa o gazdovstvá a v mestách zastávať pracovné pozície ako muži. V boľstviach prvej svetovej vojny sa rodila moderná slovenská spoločnosť. Pre mňa ako pre historika je na slovenských dejinách 20. storočia najpozoruhodnejšia skutočnosť, že Slováci prežili (ale ešte stále neprekonali!) všetky útrapy a pasce, využili všetky príležitosti, ktoré sa im naskytli. Viacerí historici sa preto zhodujú v tom, že 20. storočie je „slovenským storočím“. V slovenských dejinách nebolo ani jedno obdobie úplne hviezdne a ideálne, ale aj tie malé medzery stačili na to, aby sme dorástli na suverénny politický národ. Môžeme v tom vidieť vlastnú vitalitu, náhodu, priaznivú súhrnu okolností, ale aj Božiu prozreteľnosť.

• Dnes hovoríme o vzniku spoločného štátu s Čechmi – je to najvýstižnejší termín?

Spoločnou sňahou predstaviteľov domáceho a zahraničného odboja bolo vytvoriť nový česko-slovenský štát. Pri svojom vzniku bol tento štát naozaj spoločný. Clevelandská (októ-

Profesor PhDr. Róbert LETZ, PhD., vedúci Katedry histórie na Pedagogickej fakulte UK v Bratislave.

ber 1915) a Pittsburská dohoda (máj 1918) sú dôkazmi, že sa uvažovalo aj o jeho vnútornom usporiadaní vzhľadom na rovnocennosť vzťahu medzi Čechmi a Slovámi. To, že Slovensko vchádza do nového štátu ako slabší partner, bolo jasné. Aj to bolo dôvodom, prečo sa naši krajanovia v zahraničí tak usilovali zabezpečiť jeho samosprávu. Namiesto autonómie a sľubovaného Švajčiarska sa však presadil centralistický model riadenia štátu. Sice na istý čas zabezpečil dôkladnejšiu kontrolu a výkon štátnej moci, no perspektívne štát umŕtvil, zbavil ho vnútornej dynamiky a viedol k väčšiemu odcudzeniu Slovákov a národnosti.

• Nerešpektovalo sa rovnocenné postavenie Slovákov?

Často boli považovaní za nespohľadlivých a v štáte si nemohli nájsť zodpovedajúce miesto. Slovensko sa stalo problematickým prívěskom štátu, na území ktorého došlo k dramatickému poklesu priemyselnej výroby. Typická bola nezamestnanosť a vysťahovalectvo. Dôležité bolo, že Slovensko sa napriek tejto nepriazni-

vej situácii postupne modernizovalo a dostalo vlastné školstvo, inteligenciu a spolky, že slovenský život mohol slobodnejšie pulzovať. Prvá ČSR bola pokusom viacerých politikov vytvoriť etnicky jednotný československý národ. Toto presvedčenie existovalo aj pred vznikom ČSR. V praxi nového štátu sa ukázalo, že táto koncepcia nie je založená na rovnocennom vnímaní Čechov a Slovákov, aj keď mali byť vetvami jednotného národa, ale išlo skôr o úplné prispôbenie a asimiláciu Slovákov. Experiment s československým národom sa nepodaril. Slováci sa neprestali cítiť osobitným národom.

• Po sto rokoch od vzniku česko-slovenského štátu, aké je postavenie vtedajších menšín?

V prvej ČSR až tretina obyvateľov patrila k nejakej národnostnej menšine. Národnostné menšiny mali garantované práva na štátnej i medzinárodnej úrovni. Nepodarilo sa ich však dostatočne získať pre ideu štátu. Demokracia nebola v tom čase veľmi priťažlivá. Nemecko, Maďarsko a Poľsko mali v ČSR svoje menšiny a usi-

lovali sa presadzovať svoje záujmy na úkor ČSR. Nemecká menšina musela opustiť v roku 1945 po storočiach svoje sídla v Česku i na Slovensku. Bol to však medzinárodný problém. Po divokom vyhánaní ho riešila konferencia víťazných veľmocí v Postupime. Nemecké menšiny boli so súhlasom víťazov vojny odsunuté z obnovenej ČSR, Poľska, Maďarska a Juhoslávie. To, že maďarská menšina u nás ostala, je tiež medzinárodná otázka. Keby to záviselo iba od domácich českých a slovenských politikov, určite by ju popri reslovakizácii vyriešili. Do hry však vstúpili veľmoci a tie rozhodli, že maďarská menšina má ostať na mieste. Tak si dnes aj maďarská menšina môže na Slovensku pripomenúť historické udalosti z roku 1918.

• Je slovenská historická veda dnes medzinárodne uznávaná? Ako vníma zahraničie posledné storočie našich dejín a aká je naša úloha v tom?

Slovenská historická veda medzinárodne uznávaná je. Samozrejme, závisí od našich inštitúcií, ako a čím sa v zahraničí reprezentujú, ako interpretujú slovenské dejiny a na aké témy kladú dôraz. Existujú viaceré medzinárodné spoločné komisie historikov, ktoré sú reálnou šancou zlepšiť poznanie o našej minulosti a naopak priblížiť minulosť iných národov. Nazdávam sa, že veľmi málo diel slovenských historikov je preložených do svetových jazykov. V tom by si slovenská historiografia mala brať príklad od maďarskej. Práve preklady diel našich historikov by výrazne zlepšili a objektivizovali poznanie slovenských dejín. Slovenská historiografia je vnímaná skôr v širšom stredo- a európskom kontexte. Niektoré témy, ako napríklad Slovenská republika z rokov 1939 – 1945 alebo osobnosti Jozef Tiso, Alexander Dubček či Gustáv Husák, sú témy, ktoré rezonujú.

O ČOM JE REČ

Nedávno som písal o výročí februárového prevratu 1948. Nastúpil komunizmus a vzápätí po prevrate namiesto demokracie kruté päťdesiate roky. Vrávi sa, že revolúcia požiera svoje vlastné deti. Po februári sa to potvrdilo na sto percent. Tí, čo bojovali proti fašizmu, očakávali uznanie. A mnohí sa dočkali – ale väzenia; a dali im do rúk krompáč: tu máš, dokáž svoj vzťah k zriadeniu. A vravel to alibista, ktorý prečkal celú vojnu v suchu či na opačnej strane barikády, taký, čo rýchlo prevrátil kabát. Práve takí začali ostatných školiť, čo je to budovanie demokracie a socializmus. Napokon, nič nové pod slnkom, niečo podobné sa udialo aj po poslednom prevrate v roku 1989.

Ale vráťme sa k februáru a päťdesiatym rokom. Keď som sa prehľadal vo svojich starých článkoch a reportážach, natrafil som na meno Ernest Otto. Pre tých, čo nevedia, o koho ide, nemôžem odporučiť: choďte a prečítajte si na internete! Nenašiel som tam o ňom takmer zmienku, jednu či dve kusé informácie. Smutné, človek, ktorý sa stratil v prípadlisku dejín, moderné informačné technológie ho vyradili zo svojich databáz.

Profesor Ernest Otto bol jedným z tých „nešťastných hrdinov“ SNP, ktorý ešte za života prežil kalváriu – a po smrti stal sa martýrom. Najprv ho zavraždili – a potom mu začali stavať pomníky a podľa neho nazvali aj školu v Novákoch. Mŕtvy hrdina

Zabudnutý Ernest Otto

Peter ŠTRELINGER

už ublížiť nemohol. Clementis, Žingor, Trojan skončili na šibenicích, ostatní – medzi inými aj Ernest Otto – po vykonštruovanom procese boli odsúdení na smrť, no rozsudok neskôr zmenili na dlhoročné väzenie. Naozaj nezabudnuteľné päťdesiate roky. Podaktorí vravia, nevracajme sa do minulosti. Lenže, dá sa to? Často tá minulosť akosi sama prichádza, tlačí sa do nášho vedomia. Ernest Otto pochádzal z Novák, jeho otec Viliam Otto bol riaditeľ cirkevnej školy. Katolícka rodina. Preto Ernestovi zazlievali, že sa dal k ľavičiarom. No nebol to fanatický marxista či boľševik. Jeho presvedčenie vplynulo z jeho vnútornej životnej filozofie,

ku ktorej dospel štúdiom histórie a filozofických spisov. Ernest Otto bol počas druhej svetovej vojny v spojení s odbojovou skupinou. ÚSB ich dlho sledovala a napokon jej vedúcich členov spolu Ernestom Ottom aj zatkla. Krátko pred vypuknutím SNP sa

im podarilo utiecť a vytvorili partizánsku skupinu Vtáčnik, kde bol veliteľom František Hagara a politickým komisárom František Mišeje. Po vojne pracoval Ernest Otto ako vedúci odboru u poverníka kultúry Ladislava Novomeského. Kariéra mnohých, čo bojovali v SNP, mala stúpajúcu krivku. A potom prišiel šok. A začal sa pohon na tých, čo boli v odboji! Ernest Otto patril medzi prvých. Zavrhol ho a na jeseň 1949 obvinil z vlastizrady. Po Heliodorovi Pikovi a Milade Horákovéj rozkrútili gottwaldovci ďalší monsterproces „proti titovským špiónom a rozvrátnikom v Československu“ s podnázvom Šefik Kevič a spoločníci.

Obludnosť komunistckej mašinerie krátko po februári sa naplno obnažila, keď si pozriete propagandistickú brožúru z procesu. Dikcia a obsah vykonštruovaných výmyslov sú podobné, ako napríklad pri procese so Slánskym a spol. Sú s vicekonzulom Juhoslovenského veľvyslanectva Šefikom Kevičom a spol. sa konal 30. 8. – 2. 9. 1950 v Prahe. Ernest Otto sa stal druhým hlavným obžalovaným. Žalobcom bol známy justičný kráľovčan – sudca Urválek! Obvinenie bolo obludné: „Jako buržoázní nacionalista s fašistickým založením rozširoval fašistickou rasovou nenávisťou a svými šovinistickými protičeskými postojmi podporoval zbytky fašistické reakcie ve snaze vyvolati umělé rozpory mezi českým a slovenským národom a tak sloužil záujmům západních imperialistů.“ Hlavný odsúdený Šefik Kevič dostal doživotie a Ernest Otto bol odsúdený – na trest smrti! Trištvrte roka čakal na Pankráci na vykonanie rozsudku smrti, ktorý mu potom zmenili na tridsať rokov väzenia. Vrátil sa domov po desať a pol roku. Zničený, utýraný človek! V máji 1962 zomrel za záhadných okolností. Pri rieke Nitre našli jeho mŕtvolu s podrezaným hrdlom. Vraj samovražda? Alebo dokonaná vražda ŠtB? To sa už nikdy nedozvie! Ernest Otto – zabudnutý hrdina!

Trevír sa pripravuje na veľkolepú dvestoročnicu zakladateľa komunizmu

Európa ide oslavovať Karola Marxa!

Marián TKÁČ – Foto: Emil SEMANCO

Dozvedáme sa, že nemecké mesto Trevír, ktoré leží na západe Nemecka pri hranici s Luxemburskom, sa chystá osláviť dvojesté výročie narodenia zakladateľa komunizmu Karola Marxa. Ten sa tu narodil 5. mája 1818 ako Mordechai Kissel a prežil tu prvých sedemnást rokov svojho života.

Podľa informácií, ktoré sa dostali na verejnosť, mesto Trevír pripravuje gigantickú výstavu, ktorú otvorí slávnosť v unikátnej antickej Konštantínovej bazilike. Tá vznikla v čase prvého kresťanského cisára rímskej ríše. V súčasnosti využíva baziliku na bohoslužby miestny evanjelický zbor. A, paradoxne, táto vznešená budova bude dejiskom zaiste veľkolepých osláv ostrého odporcu náboženskej viery. Prídu na ňu aj politické špičky Európskej únie na čele so šéfom Európskej komisie Jeanom Claudom Junckerom, ktorý celú sériu výstav k Marxovmu výročiu otvorí 4. mája. Už to svedčí o tom, že to nebude úplne bežný rituál.

■ NEPOZNANÝ MARX

Nepoznáme scenáre výstav, ale zaiste by bolo správne, ak by nemeckí organizátori ukázali rozpornosť Marxovej osobnosti i nedozerné následky jeho myšlienkového experimentu. Akési pochybnosti, že to nebude celkom „s kostolným poriadkom“, vzbudzuje už fakt, že Trevírčania postavili svojmu rodákovi veľkú bronzovú sochu, ktorú mestu darovala Čínska ľudová republika. Už to samo osebe hovorí dosť...

Keďže na oslavách bude aj „naša“ Európa (a ktovie, či aj nie naši politici, resp. europoslanci), hádam sa patrí povedať pravdu nielen o Marxovom diele a jeho osobnom živote, ale i o jeho vzťahu či názoroch na Slovanov ako takých, a to najmä preto, že tieto informácie nám „súdrhovia“ z Moskvy a Prahy (a Bratislavy tiež) celé desaťročia úspešne zatajovali.

Podľa An Encyclopedia of Religion, edited by Prof. Vergilius Ferm, New York 1945, str. 395 – 396, bol Karol Marx, zakladateľ „vedeckého socializmu“, mentálne, ako aj biologicky potomkom dlhej línie rabínov a až jeho rodičia prešli na protestantskú vieru. Inde sa možno o ňom

Analogia na marxizmus-leninizmus z berlínskych ulíc.

dočítať, že bol mimoriadne bezohľadný človek, rasista a antisemita, ktorý nenávidel Slovanov. A podobne na tom bol aj jeho blízky spolupracovník a spoluzakladateľ marxizmu Friedrich Engels. Marx verejne obhajoval rasové vyhladzovanie, vyzýval na holocaust. Ako vieme, učenie Marxa a Engelsa zaujalo Vladimíra Uljanova – Lenina, ktorý založil prvý marxistický štát – Sovietsky zväz, so všetkými jeho nelútosťnými doktrínami. Marxov filozofický i politický vplyv bol obrovský a z jeho myšlienok vyšiel celý rad smerov v ľavej časti politického spektra. Nezabúdajme, že to bola aj oficiálna ideológia socialistických štátov (marxizmus-leninizmus), ale aj najrôznejšie variácie neortodoxného marxizmu, napríklad i tajuplná frankfurtská škola.

■ ODPOR K SLOVANOM

Marx nikdy nepracoval, fyzická práca mu bola odporná, preto sa nechal

živíť svojím priateľom Engelsom a ďalšími. Je úsmevné, že sa tak správal človek, ktorý bol teoretikom robotníckeho hnutia. Marxova rodina žila v biede a od hladu ich zachraňoval textilný magnát Friedrich Engels. Niekoľko Marxových detí zomrelo vrátane jeho jediného syna Edgara. So slúžkou Helen Demuth mal nelegitímneho syna Frederika, ktorého neuznával zo strachu o bezpečnosť svojho manželstva, takže členovia rodiny a okolie ho považovali za Engelsovo potomka. Z jeho troch dcér, ktoré sa dožili dospelosti, dve sa vydali za francúzskych socialistov a tretia skončila život samovraždou.

Pokiaľ ide o vzťah Marxa (a jeho súputníka Engelsa) k Slovanom, ten bol jednoznačne negatívny. Tu je niekoľko citátov. Takto sa v roku 1848 vyjadril Karol Marx pre Neue Rheinische Zeitung: „Nezmieriteľný boj, vojnu až do smrti proti Slovanom, tým zradcom revolúcie ... je potrebné ich vyhladiť, bezuzdný tero-

rizmus na nich – nie v záujme Nemecka, ale v záujme revolúcie...“

„Triedy a rasy sú príliš slabé na to, aby sa prispôbili novým životným podmienkam, musia uvoľniť cestu. Musia zahynúť v revolučnom holokauste.“

Nanajvýš nepriateľské (až neuveriteľné) sú slová Friedricha Engelsa, Marxovho spoločníka a podporovateľa: „Ukazuje sa, že zločiny Nemcov a Maďarov na Slovanoch patria k najlepším a najspravodlivejším činom, akými sa náš i maďarský národ môžu v dejinách pochváliť.“

Viedenská tlač hodnotila slovenský pohyb v rokoch 1848 a 1849 ako „komunistische Aufregung“, no napriek tomu sa protokomunista Engels zlostil: „Slováci, ktorí majú v moci horské priesmyky, boli by nebezpečnejšími odporcami na svojom území, tak výborne sa hodiace na drobnú vojnu, keby boli menej ľahostajní.“ (Neue Rheinische Zeitung, 13. 1. 1849) S našou ľahostajnosťou mal však pravdu, inak otvorene nadŕžal Maďarom. Podľa jeho stupnice hodnôt boli Maďari revolucionármi a Slováci tu boli akosi navyše, nezapadali do nijakých ani tajných zámerov a teórií. Teda kontrarevolucionári.

■ NEEEXISTUJÚCI NÁROD

Tu sú slová Karola Marxa z roku 1849: „Úplný zánik Juhoslovanov je požiadavkou európskej kultúry, pretože budú ponemčení a pomaďarčení. Je to banda lupičov a nasledujúca svetová vojna prinesie zánik Juhoslovanov. Česi, ku ktorým chceme počítať aj Moravanov a Slovákov, akokoľvek sa rečou a minulosťou od seba líšia, nemali nikdy svoje dejiny a tento nikdy neexistujúci národ robí si nároky na samostatnosť? Nemajú žiadne právo na národnú samostatnosť a nemôžu ju nikdy dosiahnuť.“

Nuž, v minulom režime sme o týchto hnevom sršiacich slovách ani len netušili, akurát Vladimír Mináč vo svojom skvelom Dúchaní do pahrieb si dovolil odvážne nazvať ideových potomkov Marxa a Engelsa ich „ďalejšlúžiacimi feldvéblami marxizmu-leninizmu“. Prečo sme zbožtovali mužov, ktorí o nás mali veľmi zlú mienku? Stávali sme pomníky, pomenúvali ulice a námestia po vyslovených nepriateľoch Slovanov, ale čo je najhoršie, uplatňovali sme v praxi ich teoretické výplody namierené proti našej existencii.

Opúšťa premiér Robert Fico košiar najsilnejšej vládnej strany?

Košice premiéra určite nezvábia

Roman MICHELKO – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Top témou politického či skôr politologického bulváru v uplynulých dňoch bol prechod premiéra Roberta Fica na Ústavný súd SR. Skúsme si však povedať, čo je skutočnosť a čo plané špekulácie. Faktom najmä je, že Robert Fico je v politickej kontinuitne od roku 1992. To je už vyše dvadsaťšesť rokov a aj pre veľmi nízku úroveň politickej kultúry taký dlhý pobyt v takom silne patologickom prostredí omrzí asi každého. Napokon, signálov, že slovenskej politike má už plné zuby, sme mali viacero.

Tým najjasnejším bola jeho kandidatura na post prezidenta pred štyrmi rokmi. Pamätníci si možno spomenú, že v predminulom volebnom období, keď úbohosť vtedajšej koalície prekonávala všetky dná a vyústila do fotografovania si volebných lístkov pri tajnej voľbe generálneho prokurátora, sa Fico položartom ako šéf opozície ponúkal práve na tento post. Ako vieme, ani post prezidenta, ani post generálneho prokurátora mu nevyšli. Vráťme sa však k tomu, ako celá aktuálna kauza vznikla.

■ REČI SA VEDÚ...

Pri príležitosti Kiskových narodenín sa na slávnostnom obede stretli traja najvyšší ústavní činitelia. Pri tejto príležitosti v neformálnej debata Kiska spomenul, že v ďalšom volebnom období kandidovať neplánuje. V rámci širšej diskusie možno padla zmienka, že aj Fico by mohol odísť z pozície premiéra a predsedu Smeru s tým, že post predsedu Ústavného súdu SR by bol celkom vhodným a dôstojným završením jeho profesionálnej kariéry. A potom sa začalo mediálne rodeo. Človek sa musel fakt usmievať pri rôznych divokých kombináciách, či a v akej miere je odchod Fica reálny,

a ak áno, tak za akých podmienok. Podme teda triezvo hodnotiť všetky možnosti.

Je veľmi pravdepodobné, že v roku 2019, keď sa bude obmieňať osem sudcov Ústavného súdu SR, bude Fico disponovať parlamentnou väčšinou, ktorá by ho mohla zvoliť za kandidáta na sudcu Ústavného súdu SR. To je však asi tak všetko, čo je v jeho silách. V tom čase dosluhujúci prezident Kiska bude musieť podľa judikátu Ústavného súdu SR z dvojnásobného počtu kandidátov, teda z osemnástich, vybrať práve deviatich. Či medzi nimi bude aj Fico, je len a len na rozhodnutí Kisku.

A tu sa vynára otázka, prečo by to robil? Vzťahy medzi premiérom a prezidentom sa značne vyostřili. Kiska v podstate od Fica nepotrebuje nijakú láskavosť. Samozrejme, ak by sa veľmi hľadalo, tak by sa model „akého si obchodu“ dal nájsť. Napríklad, opozícii by stiahnutie Fica z politického obehu mohlo značne uľahčiť cestu za mocou. Podľa ich videnia sveta Smer vždy bol, je a bude len stranou jedného človeka. Navyše, po ťažkom mediálnom „torpédovaní“ Kaliňáka a v podstate odchode Maďariča ani nie je jasné, kto by mal, či mohol byť „korunným princom“. Pre-

ferencie Smeru by sa teda podľa týchto predpokladov hlboko prepadli, čo by priam otvorilo cestu k moci silám, ktoré sa dosiaľ na Smer nikdy dostatočne preferenčne nedotiahli.

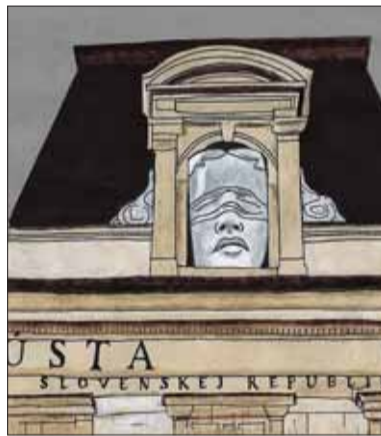
■ BEZ VPLYVU

Ďalším argumentom na vymenovanie Fica by mohla byť podmienka, že všetkých osemnásť kandidátov na sudcov Ústavného súdu SR, alebo teda aspoň polovicu z nich, schválil Mazák, pričom je veľmi pravdepodobné, že sám by bol jedným z nich. Tým by sa na dlhých dvanásť rokov zabezpečila obrana záujmov sil, ktoré sa dnes hlásia k opozícii. Je však jasné, že takáto podmienka by sotva mohla byť akceptovateľná pre druhú stranu.

Fico dnes rozhodne nie je v situácii, keď by bol ochotný obetovať všetko pre síce prestížny, ale preda sa len nie až taký významný post, v ktorom by navyše pri zložení, aké mu nadiktuje Mazák, nemohol nič presadiť. Treba si totiž uvedomiť, že vymenovanie predsedu Ústavného súdu SR je úplne v kompetencii prezidenta.

■ ŠPEKULÁCIA OPOZÍCIE

Nakoniec, nedávna história nám jasne ukázala, že keď už je osoba

sudcu Ústavného súdu SR raz vymenovaná, predseda Ústavného súdu SR naňho v podstate nemá nijaké páky. Keď za dzurindovskej väčšiny a za Mazákovho vedenia bol za sudcu Ústavného súdu SR zvolený podnikový právnik roľníckeho družstva, ktorý bol navyše právoplatne odsúdený za úmyselný trestný čin, tak veľkému strážcovi čistoty a odbornosti Ústavného súdu SR Mazákovi to vôbec neprekážalo. Značne to však prekážalo jeho nástupkyni Macejkovej, tá však nemala nijaké páky na to, aby takúto čiernu ovcu z Ústavného súdu SR vypudila. Keďže post predsedu Ústavného súdu SR je veľmi závislý od jeho zloženia a pre Fica by to malo význam len vtedy, ak by aj v tejto veci bolo možné dosiahnuť rozumný kompromis.

Ukazuje sa však, že táto špekulácia môže mať nakoniec dosť krátky život. Fico sa už totiž dal počuť, že urobí všetko pre to, aby aj voľby v roku 2020 znova vyhral. A to je nateraz oveľa pravdepodobnejší scenár než ten, že premiér Fico vymení vedenie vlády za vedenie Ústavného súdu SR.

JAZYK A DOROZUMIEVANIE

Slovensko charakterizuje bohatý výskyt krásnych javov, medzi ktoré patria aj krásové jaskyne a priepasti. O ich prírodnom a kultúrno-spoločenskom význame svedčí aj zápis šiestich slovenských jaskýň do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO. Okrem podzemných krás zaujmú aj svojimi pomenovaniami sprostredkujúcimi informácie o ich polohe, objaviteľoch, okolnostiach objavy a pod. Najtypickejšie motivačné aspekty ich vzniku predstavujeme prostredníctvom názvov jaskýň a priepastí Slovenského krasu.

Chotárne názvy jaskýň a priepastí

Frekventovaným motivačným prvkom je lokalizácia podzemného objektu v priestore. Príslušnosť objektu k chotáru konkrétnej obce, resp. jej časti, sa uplatnil v názvoch ako Jelšavská jaskyňa či Gombasecká jaskyňa. Detailnejšie informácie o polohe jaskýň a priepastí podávajú názvy utvorené z terénnych názvov pomenujúcich objekty, na (alebo v blízkosti) ktorých sa podzemné objekty nachádzajú, typu Lavička (podľa rovnomenného lesa), Jaskyňa na Kečovských lúkach, Jaskyňa vo Ferteši. Pomenované môžu byť aj podľa vodných tokov (najmä vyvieraciek; Jaskyňa nad Travertínovou vyvieracťou, Miškov potok) či podľa susediacich podzemných objektov (Priepasť pri Malej ľadnici). Časť jaskýň a priepastí je nazvaná podľa druhu porastu v ich okolí (Lipová priepasť), okolitých povrchových javov (Jaskyňa pod krídlom) alebo objektov vytvorených človekom (Jaskyňa pod valom).

Ďalšia skupina názvov odkazuje na charakter podzemného objektu. Patria sem názvy poukazujúce na tvar objektu (Tunelová jaskyňa), jeho veľkosť (Veľká diera), sfarbenie (Sivá jaskyňa), geologické zloženie (Pizolitová priepasť), akustické špecifiká (Zvonivá jama) a pod. Charakter podzemného objektu možno vyjadriť aj metaforicky (Čertov dych, Ucho).

V názvoch jaskýň a priepastí sa uplatňuje aj motivačný príznak „pamätnosť“, spojený najmä s vyjadreným úcty či priazne. Ide o objekty pomenované podľa svojich objaviteľov (Majkova jaskyňa), členov ich rodiny a blízkych osôb (Matilda), podľa podporovateľov speleologického výskumu (Bodnárova priepasť), rôznych osobností (Gajdova štôľňa) a iných jednotlivcov alebo skupín (zbojníkov, údajných obyvateľov jaskyne, napr. Mnichova diera).

Častým motívom je aj osídlenie a využitie podzemných priestorov. Na prítomnosť a aktivitu človeka odkazujú názvy ako Kamenná pivnica či Ukrytý žien. Ich obývanie rôznymi druhmi živočíchov prezrádzajú názvy typu Kunia priepasť, Sovia jaskyňa. Niektoré názvy signalizujú aj prítomnosť paleontologických (Laliovková priepasť) a archeologických nálezov (Múriková jaskyňa; nález kamenného muriva pravdepodobne z halštatskej doby).

Na časové aspekty objavy poukazujú názvy ako Veľkonočná jaskyňa, Februárová priepasť alebo Svätovánska priepasť.

Do poslednej skupiny zaraďujeme názvy motivované okolnosťami a spôsobmi objavy podzemných objektov. Tie môžu odkazovať na spôsob prieniku do objektu (Bábková priepasť), ako aj na rôzne situácie spojené s časom jeho objavy (Orechová priepasť; na stanovenie jej hĺbky použili jaskyniari orechy, ktoré si nabrali pred výskumom).

Gabriel ROŽAI,
Katedra slovenského jazyka
a komunikácie FF UMB v Banskej Bystrici

NA MARGO

Rozdelenie Česko-Slovenska je vo svete považované za príklad pokojného a mierového rozchodu dvoch národov, ktoré takmer celé minulé storočie žili v jednom spoločnom štáte. Vzťahy Čechov a Slovákov neboli vždy bezproblémové. Po prvých slobodných voľbách v roku 1990 sa podarilo nečakane a prekvapujúco dostať novovzniknutej Slovenskej národnej strane (SNS) do Federálneho zhromaždenia ČSFR. Poslanci za túto stranu okamžite začali ústavnou cestou presadzovať myšlienku samostatného Slovenska.

Na odvážnych treba pamätať

Na začiatku prvého funkčného obdobia sa myšlienka nezávislej Slovenskej republiky presadzovala veľmi ťažko. Ostatné české aj slovenské politické strany odmietali rokovať so zástupcami poslaneckého klubu SNS. Vďaka cieľavedomej a vytrvalej práci sa postupne stali rešpektovanou politickou silou. Po voľbách v roku 1992 bolo jasné, že dohodu Vladimíra Mečiara a Václava Klauza sa spoločný štát rozdelí. Federálne zhromaždenie ako zákonodarný federálny orgán dokázal s veľkou odvahou a energiou schváliť ústavný zánik ČSFR.

Pre zachovanie našej národnej pamäti nesmieme na týchto odvážnych ľuďoch zabudnúť. Ich rozhodnutie dať z bohom spoločnému štátu znamenal pre nich predčasné ukončenie poslaneckých mandátov a obeť svojich vlastných osobných záujmov pre Slovensko. Rokovania na pôde Federálneho zhromaždenia boli veľmi náročné, čo aj potvrdil vtedajší predseda poslaneckého klubu SNS doc. Ing. Pavol Hrivík, CSc. Pred svojím zvolením na funkciu federálneho poslanca pracoval v Slovenskej akadémii vied v Ústave technickej kybernetiky v oblasti umelá inteligencia a robotika ako koordinátor česko-slovenskej hlavnej úlohy základného výskumu „teoretické algoritmickej a programovej prostredie umelá inteligencia pre novú generáciu počítačového systému“. Po ukončení poslaneckého mandátu sa podieľal na založení Prezidentskej kancelárie prezidenta SR. Pokračoval ako podpredseda Správy štátnych hmotných rezerv. Na ministerstve obrany pôsobil ako poradca ministra Jána Šitka. V zahraničnej službe bol ambasádorom pre Líbyu a Čad. Ako podpredseda Úradu pre štátnu pomoc bol zodpovedný za vytvorenie systému štátnej pomoci SR na základe európskych pravidiel. Neskôr sa začal venovať pedagogickej činnosti na Univerzite Mateja Bella v Banskej Bystrici na Fakulte práva, Vysoké škole Danubius v Sládkovičove (fakulta práva), Paneurópskej vysokej škole v Bratislave (fakulta masmédií). V súčasnosti pôsobí na Katedre politológie Trenčianskej univerzity Alexandra Dubčeka.

(mm)

Bývalá budova Federálneho zhromaždenia v Prahe sa po rozdelení ČSFR stala sídlom Rádia Hlas Ameriky a v súčasnosti tu sídlia niektoré expozície a knižnica Národného múzea ČR.

Pavol HRIVÍK o časoch, keď sa na nás hľadalo ako na nebezpečných exotov Slovensko je úspešné, má však svoje ale...

Zhovárал sa Matej MINDÁR – Foto: archív PH

Pavol HRIVÍK sa narodil 9. októbra 1949. V marci 1990 spoluzakladal SNS a bol člen jej prvého sedemčlenného vedenia. V prvých slobodných parlamentných voľbách v júni 1990 bol za SNS zvolený do Snemovne národov Federálneho zhromaždenia ČSFR. V roku 1992 ako jeden z mála federálnych poslancov svoj mandát úspešne obhájil. Svojím politickým konaním a nakoniec rozhodujúcim hlasovaním prispel k ústavnému zániku ČSFR. V tom čase bol predsedom klubu poslancov SNS a členom predsedníctva Federálneho zhromaždenia. V súčasnosti pôsobí ako vysokoškolský pedagóg na Katedre politológie Trenčianskej univerzity Alexandra Dubčeka.

• V prvých slobodných voľbách v roku 1990 vás zvolili za SNS do Federálneho zhromaždenia. Prečo ste sa rozhodli kandidovať a s akým programom vtedy SNS kandidovala?

Som jeden prvých aktivistov, ktorí zakladali SNS. Predtým som pôsobil v Štúrovej spoločnosti, ktorá organizovala národné mítingy v Bratislave. Tam som spoznal mnohých tých, ktorí presadzovali myšlienku samostatnosti. Neskôr som sa s nimi stretol pri zakladaní SNS. Stal som sa členom prvého sedemčlenného vedenia. SNS mala v programe otázku slovenskej nezávislosti.

• SNS ako prvý politický subjekt už v roku 1990 podporovala samostatnosť Slovenska. Mali ste nejaké ekonomické údaje, ktoré by ukazovali, že samostatná Slovenská republika by bola ekonomicky schopná prežiť?

Vychádzali sme z názorov rôznych odborníkov a ekonómov pôsobiach v Nezávislom združení ekonómov Slovenska (NEZES). Na ich čele stáli profesor Adam Laščíak a Hvezdoň Kočtúch. Takže kvalifikované ekonomické údaje aj na ekonomickú samostatnosť štátu nám nechýbali. Bolo jasné, že Slovensko, keď sa osamostatní, ekonomicky prežije. Spolupracovali sme aj so Spoločnosťou pre národnú a demokratickú obrodu Slovenska, s Asociáciou slovenských vojakov a so Združením slovenskej inteligencie Slovakia Plus.

• V prvom dvojiročnom volebnom období sa diskutovalo o budúcom štátoprávnom usporiadaní Česko-Slovenska? Akú úlohu zohrávali štátoprávne a povedzme kultúrne argumenty a akú ekonomické otázky?

Áno, veľa sa diskutovalo. Neskôr sa táto otázka preniesla na pôdu Federálneho zhromaždenia. Vytvorila sa špeciálna komisia pod vedením predsedu Federálneho zhromaždenia Alexandra Dubčeka, ktorá mala pripraviť návrh novej federálnej ústavy. Mala hľadať aj nejaký nový spôsob spoluzitania Čechov a Slovákov. Komisia pracovala, ako pracovala, a tak sa k nijakému výsledku nedopracovala.

• S ktorými slovenskými a českými politickými subjektmi vo Federálnom zhromaždení vedela nájsť SNS ako-tak spoločnú reč? Aké názory vtedy prejavoval predseda Federálneho zhromaždenia Alexander Dubček? Kto boli hlavní politickí oponenti SNS?

Bolo to veľmi ťažké. Politickí oponenti vo Federálnom zhromaždení hľadali na nás ako na nebezpečných exotov. Aj súčasný český prezident Zeman sa vtedy nechal počuť a nevyjadril sa o vtedajšej SNS pochvalne. Podobne postupovali aj ďalší, najmä aktivisti z Charty 77, ako napríklad Petr Uhl. Najväčšími „politickými nepriateľmi“ boli najmä stranické subjekty zo Slovenska – VPN, KDĽ, a komunistická strana. Na začiatku sa s nimi nedalo vôbec komunikovať. Pozícia SNS sa začala postupne meniť. Začali sme byť viac rešpektovaní, najmä po prijatí veľkého kompetenčného zákona v decembri 1990. Rokovania boli napäté, pretože išlo o posilnenie kompetencií republik. Ešte pred jeho prijatím výrazným spôsobom ovplyvnilo vtedajšiu situáciu na Slovensku a následne aj v rámci poslaneckých klubov slovenských politických síl vo Federálnom zhromaždení, najmä vo VPN, prijímanie jazykového zákona v SNR v októbri 1990.

Dobový obrázok približuje atmosféru 25. novembra 1992 po rozhodujúcom hlasovaní o rozdelení federácie v Snemovni národov Federálneho zhromaždenia.

• Rokovania a schválenie kompetenčného zákona priniesli nové prevrpenia. Vo februári 1991 sa OF rozpadlo na tri politické subjekty a o dva týždne neskôr aj VPN...

V tomto období sa začali výrazne posilňovať dovtedy skromné pozície SNS. Získali sme oveľa väčší komunikačný priestor, najmä s novovznikajúcimi politickými subjektmi, s ktorými sa dokonca dalo spolupracovať. HZDS, Občiansko demokratická aliancia (ODA) a Slovenské KDĽ (SKDĽ) mali vo svojom vedení ľudí, ktorých som osobne veľmi dobre poznal, či už to boli Roman Zelenay alebo Michal Kováč z HZDS, Pavel Bratinka z ODA alebo Ján Klepáč z SKDĽ. Veľmi skoro sa so mnou začal napríklad kontaktovať Pavel Bratinka. Mali sme spoločné študijné otázky, ktoré boli mimo politiky. Dotýkali sa často problematiky jadrovej fyziky a energetiky. On absolvoval Fakultu jadrovej techniky na Českom vysokom učení technickom a ja zas Strednú priemyselnú školu jadrovej techniky v Prahe, takže nejaký spoločný prienik záujmov existoval...

• A pokiaľ ide o tie ďalšie otázky?

Čo sa týka pána Dubčeka, ten vyrastal celý svoj život v prostredí česko-slovenskom. V tom čase bol za zachovanie ČSFR. Keď ho českí politici odmietli ako kandidáta na prezidenta a ponúkli mu miesto predsedu Federálneho zhromaždenia, došlo v jeho názoroch na slovenskú otázku k istému „preusporiadaniu“. Dubčekov novší pohľad na podstatu fungovania ČSFR už rátať s aktívnejšou účasťou Slovenska na fungovaní ČSFR. Názorové spektrum pána Dubčeka o postavení Slovenska v ČSFR, aj keď bol stále federalistom, sa pozitívne ďalej vyvíjalo aj v súvislosti s rokovaniami a so schvaľovaním veľkého kompetenčného zákona, ako aj neschopnosťou Federálneho zhromaždenia dohodnúť sa na novej federálnej ústave.

• Čo podľa vás viedlo prezidenta V. Havla, aby v roku 1991 prijal Federálne zhromaždenie ústavný zákon o referende? Záchrana federácie pred slovenskými „nacionalistami“?

V. Havel prišiel s väčším balíkom návrhov zákonov, ktorými chcel tiež obmedziť kompetenčnú pôsobnosť Federálneho zhromaždenia na prospech postu prezidenta. Ústavný zákon Federálneho zhromaždenia mal poslúžiť najmä na zablokovanie tých iniciatív, ktoré by mohli viesť k oslabeniu integrity ČSFR. Vtedy sa ešte nehovorilo o rozdelení štátu vo Federálnom

zhromaždení. Išlo o jednu z viacerých iniciatív prezidenta na zabetónovanie centralistickej formy federácie.

• Ako jeden z mála federálnych poslancov ste svoj mandát úspešne obhájili vo voľbách v roku 1992. Čo považujete za váš najväčší úspech a neúspech z prvého volebného obdobia?

V ý r a z n ý m úspechom bola skutočnosť, že sme neskôr získali širší mediálny a politický priestor pre naše názory a aktivity.

Postupne sme sa stávali rešpektovanou politickou silou. Pri voľbe poslancov do predsedníctva Federálneho zhromaždenia a do predsedníctva Snemovne národov som ako poslanec Snemovne národov získal vo voľbách do predsedníctva Federálneho zhromaždenia viac hlasov, ako tou istou snemovňou volený známy politik František Šebek. Medzi úspechy možno zaradiť fakt, že SNS si dokázala získať priestor pre vzájomnú komunikáciu so stranami, ktoré ju predtým totálne odmietali. Ale za najväčší úspech považujem pokračovanie myšlienky rozdelenia ČSFR aj po druhých voľbách v júni 1992, ktorá sa nakoniec zrealizovala v podobe schválenia ústavných zákonov o rozdelení majetku federácie a o zániku federácie. Boli sme radi, že sme začali byť rešpektovaní a prizývaní do verejných diskusií. Bol som trebárs ako člen jednej z delegácií Federálneho zhromaždenia v Severoatlantickom zhromaždení, dokonca v pozícii hlavného rečníka za česko-slovenskú delegáciu. Vo svojom vystúpení som nemal nijaký problém prezentovať aj svoj národný postoj. A neúspech SNS vo Federálnom zhromaždení? V tomto prípade by mohlo ísť iba o niektoré drobnosti procedurálneho charakteru.

• Kedy ste si uvedomili, že sa spoločný štát rozdelí? Bolo to po neúspešných rokovaniach medzi víťazmi volieb Vladimírom Mečiarom a Václavom Klausom?

Neúspešné rokovania medzi lídrami víťazných strán vo voľbách 1992 boli rozhodujúce. Ja som si fakt zániku federácie uvedomoval postupne. Najskôr to bolo rozpadom KSČ a neskoršie OF, VPN a KDĽ. Ďalej to bolo neschopnosťou Federálneho zhromaždenia nájsť prijateľné riešenie na ďalšie fungovanie ČSFR.

• Prečo sa niektoré politické strany vo Federálnom zhromaždení podľa vás bránili ústavnému rozdeleniu a považovali za dôležité vypísanie referenda?

Pretože boli naivní a nepochopili dejinné výzvy tej doby. Neboli schopní pochopiť, že referendum v tejto situácii nemôže nič zmeniť. Jednoducho nechceli rozdeliť ČSFR. Boli presvedčení, že prostredníctvom referenda k takémuto kroku nedôjde. Zákon o referende mal silný asymetrický charakter a jeho výsledok by bol predurčený postojom voličov v Čechách. Za istú formu referenda by sme mohli považovať výsledky parlamentných volieb na Slovensku v roku 1992.

Docent Ing. Pavol HRIVÍK, CSc., v súčasnosti pôsobí na Katedre politológie Trenčianskej univerzity A. Dubčeka.

• Federálne zhromaždenie schválilo 13. novembra ústavný zákon o delení majetku. Aké náročné rokovania prebiehali?

Boli veľmi náročné predovšetkým na pôde federálnej vlády. Federálne zhromaždenie nakoniec dostalo známy návrh tohto zákona. Prebiehali diskusie v poslaneckých kluboch, vo výboroch oboch snemovní Federálneho zhromaždenia a potom aj v samotnom pléne na spoločnej schôdzi Snemovne ľudu a Snemovne národov. Náročnosť rokovania spočívala najmä v tom, aké princípy delenia majetku sa prijímajú. Z troch princípov delenia majetku sa vypustil tzv. historický princíp a zostali len územný a pomerný 2 : 1 v prospech Česka.

• Dvadsiateho piateho novembra 1992 Federálne zhromaždenie schválilo ústavný zákon o rozdelení federácie. Ako sa nakoniec podarilo presvedčiť nerozhodných poslancov?

Schvaľoval sa v dvoch kolách. V prvom kole hlasovania zákon neprešiel – stopäťdesiat poslancov Snemovne ľudu hlasovalo ako jeden kolektív, tam zákon prešiel. Problém nastal v Snemovni národov. Pri schvaľovaní ústavných zákonov sa vždy uplatňoval princíp zákazu majorizácie. Bola paritne zastúpená poslancami, ktorí boli volení v Česku a zvlášť na Slovensku. Rozdelená bola na dve časti – slovenskú a českú, kde každá časť mala sedemdesiatpäť poslancov a pre zákaz majorizácie nemohla hlasovať ako jeden celok. Hlasovalo sa zvlášť v českej a slovenskej časti. V oboch častiach bolo potrebné na schválenie ústavného zákona získať minimálne štyridsaťpäť poslaneckých hlasov. V prvom kole prešiel návrh iba v českej časti. Ďalší postup vo Federálnom zhromaždení už vymedzovala ústava. Začalo sa hľadať spoločné riešenie najmä v slovenskej časti Snemovne národov, ktoré sa vďaka úspešnému lobingu dokázalo nájsť. Podarilo sa nám získať podporu niekoľkých poslancov zo Strany demokratickej ľavice a Sociálnodemokratickej strany Slovenska. Hneď po schválení zákona sa poslanecký klub SNS na môj návrh ako predsedu klubu zhromaždil pod bustou M. R. Štefánika a zaspievali sme pieseň Hej, Slováci!. Bola to najväčšia rarita. Zahraniční novinári nás obklopili a snímali. Bolo to úžasné vyvrcholenie našich snáh o vznik samostatnej Slovenskej republiky na pôde Federálneho zhromaždenia.

• Samostatná Slovenská republika má dvadsaťpäť rokov. Ako s odstupom času hodnotíte slovenský príbeh?

V každom prípade je to úspešný príbeh. Povýšili sa vzájomné vzťahy medzi Čechmi a Slovámi na úplne inú kvalitatívnu úroveň, ktorá nikdy predtým počas vzájomného spoluzitania nebola, a výrazne sa rozvinula slovenská ekonomika i kultúra. Dnes však vidíme aj veľa nedostatkov. Slovensko sa nedokázalo vyrovnáť s korupciou, ktorá je rakovinou v našej spoločnosti. Nie je to len slovenský problém, ale aj český a najmä európsky.

Svalnaté akcie a digitálne kryptomeny zbytočne šarapatia v globálnej ekonomike Blchy v bankovom kožuchu – bitcoin, ethereum, ripple...

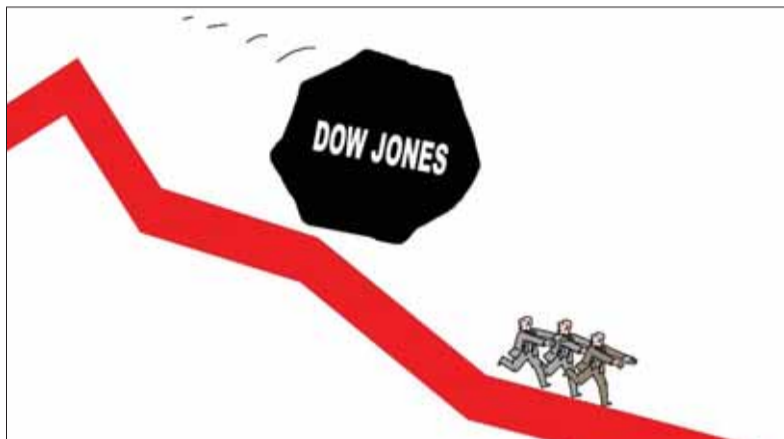
Róbert HÖLCZ – Ilustrácia: Lubomír KOTRHA

Cenovú stabilitu jednotlivých krajín zabezpečujú menové nástroje centrálnych bánk. Medzi najdôležitejšie patrí základná úroková sadzba a kvantitatívne uvoľňovanie emitovaných peňazí do bankového systému. Ak centrálna banka zvyšuje základné úrokové sadzby, dochádza k zvyšovaniu úrokov na úvery o viac percent ako na vklady. Keďže po výraznom náraste nalievania peňazí do bankového sektora klesli úroky na vklady, investori sa čoraz viac rozhodli investovať svoje peniaze do rizikovejších cenných papierov, akými sú akcie.

V ostatnom období sa neustále hovorí o poklese hodnoty akcií. Preto je namieste otázka, čo bolo dôvodom, že za ostatných desať rokov sa tak dramaticky zvyšovali akciové indexy a prečo dnes tak rýchlo klesajú? Centrálna banka nalievala na vyprahnuté účty komerčných bánk obrovské množstvo lacných peňazí, ktoré ich následne lacno požičiavali najmä nadnárodným spoločnostiam a globálna ekonomika výrazne rástla. To bol dôvod, prečo sa zvyšovali ceny akcií, rástli akciové indexy, ktorých ceny však v nijakom prípade nezodpovedali stavu realnej

SVET FINANCIÍ

ekonomiky. Keď sa začali zvyšovať mzdy a ceny komodít, došlo k nárastu inflácie, preto museli centrálna banka znormlizovať ich doterajšiu menovú politiku. Výsledkom tejto „normalizácie“ bolo zvyšovanie úrokových sadzieb, a tým aj výnosov z dlhopisov a v menšej miere zvyšovanie úrokových sadzieb na vklady. Na tento stav reagovali akciové indexy na burzách poklesom hodnoty najmä amerických akcií, v menšej miere aj európskych, keďže ECB zatiaľ nemení svoju reštriktívnu úrokovú politiku a naďalej jej základná úroková sadzba je na nule. V tejto súvislosti však treba povedať, že dnes sú najznámejšie americké akciové indexy akoby na hojdačke. Jeden týždeň zaznamenávajú dramatický pokles, potom sa zas zviechajú.

V minulom roku sa svetovým finančným hitom stalo investovanie do digitálnych mien, z ktorých najznámejšia a tiež najslávnejšia dostala pomenovanie bitcoin. V jej prípade, ako napokon aj pri iných kryptomenách, akými sú trebárs ethereum či ripple. Ich cenu nevygenerovala menová politika centrálnych bánk, ale špekulácie investorov.

Terajší trh s digitálnymi menami však minulý mesiac zachvátila obrovská panika, keď sa ich hodnota výrazne prepadla. Investori, ktorí do nich investovali obrovské peniaze, najmä v decembri minulého roka, keď ich cena prekonávala magické hranice, utrpeli viac ako päťdesiatpercentné straty. Aj preto sa čoraz viac začal pripomínať rok 2008, keď vinou krachu amerického

hypotekárneho trhu vypukla asi najväčšia finančná kríza po druhej svetovej vojne. Jej následky pocítujeme dodnes.

■ CHOMÚT NA BITCOIN

Investori do digitálnych mien si mysleli, že ich trh sa nedá regulovať, lenže svetové banky našli spôsob, ako obchodovanie s nimi výrazne priškrtiť. Na ich kúpu na burze sú totiž potrebné peniaze, ktoré banky najmä pre riziko z návratnosti požičaných peňazí prestali poskytovať. V prípade, ak investor peniaze na účte v banke má, nemôže ich použiť na kúpu digitálnej meny, čo napokon platí aj v prípade, že na nákup kryptomeny chce použiť bankou vydanú kreditnú kartu. Hlavný dôvod, prečo investori začali mať záujem kupovať

niektorú z digitálnych mien – vyhnúť sa regulovaniu centrálnych bánk – dostal týmto opatrením najväčších svetových bánk priamy zásah torpédom.

V tejto súvislosti treba povedať, že nielen banky sú nepriateľom neregulovaného obchodovania s digitálnymi menami, ale aj niektoré štáty. Čína zatvorila kryptomenové burzy, a teda aj úpis nakupovania digitálnych mien. Napokon je známe, že Čína blokuje svojim občanom aj internetový prístup k Facebooku či ku Googlu a na rovnaké opatrenia sa chystajú aj niektoré z ďalších rozvíjajúcich sa ekonomík.

■ PRÁVNE VÁKUUM

O investovanie peňazí do niektorých z digitálnych mien majú záujem aj Slováci. Tento druh finančných transakcií zatiaľ naše komerčné banky nijako neblokujú. Ministerstvo financií SR sa už začalo s problematikou zdaňovania ziskov z investícií do digitálnych mien zaoberať. Plánuje vydať na tento druh podnikania všeobecné usmernenie. Budú potrebné aj zmeny v občianskom práve, ktoré sa zaoberá dedením, aj zmeny vo finančnom práve na zdaňovanie týchto obchodov. Bude treba rozlišovať, či pôjde o investovanie podnikateľa alebo nepodnikateľa, či digitálne meny treba chápať ako finančný majetok alebo ako tovar, ktorý bude predmetom kúpy a predaja...

O tom, že v týchto oblastiach bude potrebný spoločný postup aj v rámci medzinárodných inštitúcií, sa nepochybuje, keďže nikto nebude chcieť, aby investovanie do digitálnych mien bez regulovania bolo zneužitie na financovanie terorizmu a organizovaného zločinu.

Pripravované zákonné opatrenia by mali skončiť s plienením v slovenských lesoch Environmentálna politika ako vráskavá starenka

Ján ČERNÝ – Foto: Štefan KAČENA

Ministerstvo životného prostredia v posledných mesiacoch zintenzívnilo činnosť na posilnení ochrany prírody. Do roku 2025 treba zabezpečiť bezzásahový režim na polovicu územia každého národného parku, štátne lesy v tomto režime presunúť pod správu národných parkov a zvýšné územie obhospodarovať prírodou blízkym spôsobom. Stratégia environmentálnej politiky, ktorá je na Slovensku stále v platnosti, však bola schválená ešte v roku 1993. Už vyše dvadsať rokov ju nikto neaktualizoval a je neaktuálna. Nová environmentálna stratégia najskôr musí prejsť povinným procesom Strategického environmentálneho posudzovania, čo je proces posudzovania vplyvov na životné prostredie pre strategické dokumenty.

Celkovo sa u nás lesy aktuálne rozprestierajú na výmere 2 014 731 hektárov. Podľa Správy o lesnom hospodárstve Slovenskej republiky za rok 2015 – alebo stručnejšie podľa Zelenej správy 2016, zvyšuje sa aj výmera porastovej pôdy, čo je pôda určená na pestovanie lesných drevín. Tá dosiahla 1 942 567 hektárov.

■ VAROVNÝ PRST

Podľa Zelenej správy na zabezpečenie trvalosti a vyrovnanosti produkcie dreva v lesoch, nepretržitého plnenia ich funkcií a stability ekonomického prostredia drevovýroby je však nevyhnutné čo najrovnomernejšie vekové zloženie lesov.

„V lesoch Slovenska sa skutočná veková štruktúra lesa značne líši od optimálnej vyrovnanej štruktúry,“ píše sa v správe s tým, že od roku 1970 nastáva u nás postupné zvyšovanie veku lesov. Starý les je náchylnejší podľahnúť škodcom alebo mimoriadnym meteorologickým javom. Zdravotný stav našich lesov sa teda zhoršuje.

■ ZÁMERY REZORTU

Cieľom envirorezortu je, aby do roku 2025 bola polovica územia všetkých našich národných parkov bezzásahová. Táto problematika by podľa ministra mala byť priamo v rukách správy konkrétneho národ-

ného parku. Na druhej polovici územia sa bude musieť hospodáriť prírodou blízkym spôsobom. Teda tak, aby turisti a návštevníci vnímali, že sú v lese, a nie na rúbanisku. Regióny v blízkosti bezzásahových území musia poskytnúť možnosti na ich ďalší rozvoj prostredníctvom ekoturizmu – teda spôsobu rekreácie založenom na rešpekte chránených území.

Je už pripravený „zákon o dreve“, ktorým plánuje zabrániť vstupu dreva z nezákonnej ťažby a výrobkom z takéhoto dreva na

EKOLÓGIA

európsky trh. Po viac ako štyroch rokoch tak konečne plníme nariadenia EÚ.

„Tvrdzo zakročíme proti každému, kto by sa chcel obohacovať na nelegálne získanom dreve. Zákonom zamedzujeme vstupu dreva z nezákonnej ťažby či už zo Slovenska, zo zahraničia, alebo výrobkom z takéhoto dreva na vnútorný trh EÚ prostredníctvom Slovenskej lesnícko-drevárskej inšpekcie (SLDI). Za porušenie tohto zákona budú hroziť sankcie až do výšky dvestotísíc eur,“ informovala ministerka Gabriela Matečná.

Inšpektori SLDI budú kontrolovať v rámci celého Slovenska aktivity obchodníkov s drevom,

dovozcov, prepravcov a všetky fyzické a právnické osoby, ktoré uvádzajú drevo a výrobky z neho na trh. Vydávať budú rozhodnutia a sankcie, zabezpečovať poradenskú činnosť, spolupracovať s colnými orgánmi v prípadoch pochybnosti o druhu, pôvode a množstve importovaného dreva či výrobkov z neho.

■ POSTOJ LESNÍKOV

„Základom riešenia by malo byť uplatňovanie lesníckych prístupov, vychádzajúcich z prírody blízkeho obhospodarovania lesov a poznatkov o klimatickej zmene. V najprísnejších zónach ochrany, kde platí bezzásahový režim, je potrebné realizovať ochranu lesa včasným

odkrojením čerstvo napadnutých kmeňov,“ tvrdí už roky Slovenská lesnícka komora (SLK). Podľa jej odborníkov sa tým zabráni šíreniu lykožrúta do okolitých porastov s nižším stupňom ochrany.

„Lesníkom i obhospodarovateľom lesa ide o zabezpečenie priaznivého stavu biotopov, a nie o ťažbu a predaj dreva s cieľom zisku.

Tam, kde nie je najprísnejší stupeň ochrany prírody, respektíve v ich dostatočne širokých nárazníkových ochranných pásmach, lesníci požadujú od všetkých zainteresovaných, teda i od ochrany prírody, vytvárať predpoklady na čo najrýchlejšie spracovanie veternej i podkôrovej kalamity.

FEJTÓN

Jusko už ako dôchodca nepokúšal osud. Stačilo mu, keď pred rokmi zobral so sebou na huby priateľa Pištu. Vodiť ho po miernych lesných chodníkoch a ukazoval, kde hríby rastú. Po čase, keď sa mu zdalo, že Pišta by mohol ísť aj do náročnejšieho terénu, viedol priateľa hore kopcom. Celý úsek meral takých dvadsať metrov a po ňom sa už chodník kľukavil miernym terénom. Lenže priateľ sa po pár metroch chodze zatackal a padol. Našťastie do mäkkej hliny, takže sa ani neudrel. No Juskov bolo zrejme, že ďalej už nepôjde a budú sa musieť obrátiť.

Na somárskej lúčke...

Nedávno mu kamarát Zoli, ktorý čoskoro bude mať sedem krížikov, ponúkol možnosť zúčastniť sa na perfektnej lyžovačke v Tatrách. Chystal sa tam s manželkou a mal takú predstavu, že vo štvorici – aj s Juskovou Máriou, im bude veselšie. Keďže Jusko sa po šesťdesiatpäťke už bál riskovať prípadnú zlomeninu na lyžiarskom svahu, rázne odmietol kamarátovu veľkorysú ponuku. Do veľhôr tak cestovali len Zoli s manželkou. S lyžiarskym výstrojom, ktorý si zapožičali. Keď sa po týždni priatelia znovu zišli, Jusko bol zvedavý, ako skončilo Zoliho opožovanie lyžiarskych schopností z mladosti. Len čo si Zoliho Julka obula lyžiarky, pripla lyže a urobila pár neistých krokov, vyhlásila, že jej to už stačilo a vracia sa do tepla ubytovne. Zoli bol však tvrdá palica, takže bolo zrejme, že to len tak nevdá. Vo frajerскеj kombinéze s prilbou a pripnutými lyžami sa posúval k lanovke. Vtedy si uvedomil, že prvým testom bude už nástup do sedačky. Pomocou personálu sa mu to podarilo. Pomaly, hompálajúc nohami s pripevnenými lyžami sledoval lyžiarov na svahu a už tušil, že ďalším testom bude bezproblémové opustenie lanovky. Aj to sa podarilo. A už stál na kopci, vyberal si trasu. Usúdil, že na prvýkrát pôjde dolu popri kraji zjazdovky. Zolimu to išlo celkom dobre, dokonca sa mu podarilo aj volajaké oblúkú, ktoré zakončil perfektnou krištičkou. Žiaľ, práve na mieste, kde ratrák nahnul sneh, čo neustále a spadol.

Napokon však zišiel na požičaných lyžiach až dolu. Celý nardostený prišiel do ubytovne, kde ho čakala manželka. Keď jej vytkol, že mu ani raz nezavolała, ukázala mu svoj mobil i desať neprevzatých hovorov. V kombinéze, ktorú si ešte stále nevyzliekol, siahol na miesto, kde mal uložený mobil. Nebol v nej. Mohol ho stratiť len na dvoch miestach – keď opúšťal lanovku alebo tam, kde spadol na snehovej homoli po ratráku. Nechcelo sa mu, ale dotykový mobil by bol príliš drahou obetou za lyžovačku, takže sa vrátil. Aj s manželkiným mobilom, ktorý mu mal pomôcť nájsť jeho fajnovejši. Ležal prikrýty pod vrstvou snehu na miestach, kde mu pripravil snehovú pascu ratrák. Keď si vytkol svoje číslo, ešte predtým, ako mu definitívne odišli baterky, ozval sa.

Nájdienie mobilu a jeho rozmrazenie v ubytovni bolo nakoniec najväčším zážitkom lyžiarskeho pobytu. Priatelia sa k tomu aj Zoliho úspechy na zjazdovke počas týždňového pobytu, ktoré prežil bez úrazu, len s poriadnou svalovicou. Ak sa raz naučíš lyžovať, to veru nikdy nezabudneš, opakoval.

Marián ŠIMKULIČ

V roku 1641 sa pohádali valasi z Jablunkova s valachmi zo Skalitého o hranicu pasienkov. Tak sa do histórie zapísala kysucká obec. Bolo to Skalité, nie Sziklaszoros. Široko-daleko tam nebolo Maďara, len slovenskí goralí, čo nosili krpce, a poľskí goralé – tí nosili čizmy. Urbárska zmluva sa dodržiavala, strečnianske panstvo bolo spokojné. Skaličania vozili „dlhé fúry“ po Európe, a keď roboty bolo príliš veľa, napísali v roku 1811 prosebný list plynulou slovenčinou, že už nevládu ťahať...

Odkazy na Skalité

Tabuľa pri vstupe do obce nebola. Po roku 1867 – čierny rok pre Slovákov, keď sa Maďari dohodli s Rakúšanmi známym systémom „o nás bez nás“, zrazu sa na mapách objavil názov Sziklaszoros. Zmena režimu, zmena názvu. Lebo žiadneho Maďara tam stále nevideli. Dve židovské rodiny, pár cigánskych – ako inde na Slovensku.

Tak som si všimol člena slovenskej vlády, ako stojí na slovenskej rodnej hrude pred mestečkom Šamorín a v ruke drží tabuľu s nejakým mne neznámym nápisom. A že ju tam chce pribiť alebo prívriť. Aby sa lepšie orientoval na Slovensku. Keď už máme – veď sme svetoví a trendy – v Bratislave tabule Wien a Budapešť a z maďarskej strany hranice Pozsony a Bécs.

Mám pre neho návrh. Nech príde na Skalité s podobnou tabuľou, ale s nápisom Sziklaszoros. Myslím si, že Skalité by sa zapísalo do histórie ako Černová. Len o sto a jedenásť rokov neskôr. História sa opakuje a žaby sa varia...

Milan ČASNOCHA

ČITATEĽSKÉ FÓRUM

Krásne, tiché údolie. Tak poznám pútnické miesto Marianku. Zimné obdobie dá ešte viac vyniknúť vkleutému kamennému oltáru Panny Márie s množstvom takmer vždy zapálených sviečok od vďačných ľudí, ktorí jej chodia ďakovať za pomoc. No, kde sú tie prosiace ruky, ktoré úpenlivo žiadajú pomoc?

Barbarstvo najhrubšieho zrna

Nemožno nazvať človekom toho, kto ich Panne Márii odrezal a po svojom barbarstvom čine nechal na soche svätice iba pahýle... Nie, to nemôže byť pravda. Človek odmieta prijať takú krutú skutočnosť. Ale tá je ešte bolestivejšia. Neďaleko ešte drasticejši obraz – odrezaná hlava svätej Bernadety!

Sme ľudia či hyeny? A nie je to ojedinelý úkaz, s ktorým sa stretávame. Neúcta k symbolu, k viere, cirkevným pamiatkam. Ničenie náhrobných kameňov na cintorinoch. Moja posledná návšteva rodičovského hrobu v Slávičom údolí ma presvedčila, že aj táto záhrada mŕtvych sa nevyhla vandalizmu, ten sa tu cíti doma. Pri vstupe do cintorína sú hroby významných ľudí, ktorí milovali Slovensko, aj preto sa im ušla táto pocta. Tu odpočívajú pod rodinou skalou aj spisovateľ Ludo Ondrejov, ktorého knihy Zbojnícka mladosť a ďalšie mám zakorenené od detstva v mojej pamäti. Aké však bolo moje prekvapenie, keď na jeho hrobovom mieste chýbala bronzová hlava.

Ktorý vandal odrezal zo skaly dielo akademického sochára Fraňa Štefunka? Zostalo po ňom iba prázdne miesto na holom kameni...

Bude sa tým niekto zaoberať? Veď takýchto lotrovstiev sú desiatky po celom Slovensku. Za pár drobných zo zberných surovín a pár dúškov alkoholu menia vandráci našu hrdosť na popol.

Kveta SLYŠKOVÁ

Proti Istanbulskému dohovoru vystúpili aj predstavitelia cirkví

Vláda nepredloží dokument do parlamentu

Eva ZELENAYOVÁ – Ilustrácia: Andrej MIŠANEK

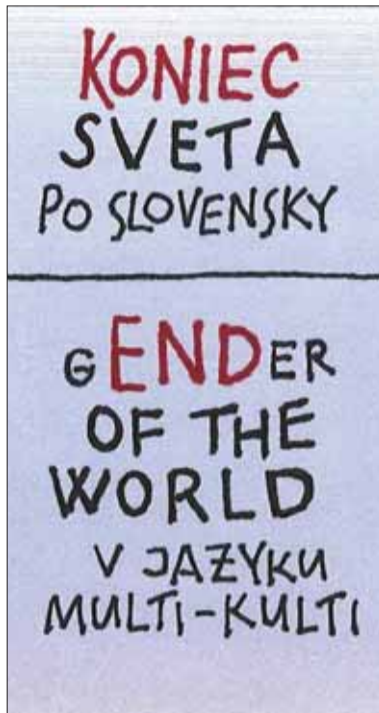
Veľký úspech zaznamenali aktivisti proti Istanbulskému dohovoru. Premiér Robert Fico vyhlásil, že nedá súhlas, aby vláda predložila tento dokument na ratifikáciu do parlamentu, pretože je zjavne v rozpore s ústavnou definíciou manželstva ako zväzku jedného muža a jednej ženy. Ide o spoločné stanovisko všetkých troch strán vládnej koalície.

„Pokiaľ budem predsedom vlády a nebudú odstránené pochybnosti pri výklade kontroverzných ustanovení Istanbulskeho dohovoru, pokiaľ nebude zabezpečený úplný súlad ustanovení Istanbulskeho dohovoru, predovšetkým s definíciou manželstva ako zväzku muža a ženy, nikdy nedám súhlas na to, aby vláda predložila tento dohovor na ratifikáciu. Opakujem, nikdy,“ uviedol premiér na brífingu na Úrade vlády SR.

POCHODY NEPRESTANÚ

Istanbulský dohovor vyvoláva rezistenciu. Prednášky iniciatívy Slovenský dohovor za rodinu sa už uskutočnili vo vyše desiatke slovenských miest. Lídrom iniciatívy je známy slovenský kňaz Ing. Mgr. o. Marián Kuffa, Dr. h. c., predstaviteľ inštitútu Krista Vekňaza. Do spolupráce pozval známeho aktivistu, predsedu občianskeho združenia Aliancia za rodinu (AZR) JUDr. Mgr. Antona Chromíka, PhD., a Ing. Mgr. PhDr. Pavla Vilčeka, diecézneho riaditeľa Spišskej katolíckej charity. Prednášky sa konajú v kostoloch a po ich skončení nasledujú sviečkové pochody mestom. Napríklad v Tvrdošine sa na podujatí zúčastnilo okolo tisícpäťsto ľudí. Najbližšie sú pripravené v Humennom (3. marca) a Prešove (10. marca).

Aký cieľ si kladie iniciatíva Slovenský dohovor za rodinu? Žiada, aby Slovenská republika stiahla svoj podpis spod Istanbulskeho dohovoru. Prečo? Lebo pod ušľachtilou myšlienkou pomoci týraným ženám implementuje do dokumentu rodovú rovnosť. M. Kuffa to považuje za útok na rodinu a ľudia majú právo o tom vedieť. Podľa Chromíka „muž je muž a žena je žena, štát nemôže deťom

na základnej škole nanucovať nezmysly, že rod či rodovú identitu si môžu vybrať. Táto ideológia je založená na radikálnom feminizme, že medzi mužmi a ženami existuje boj o moc,“ povedal pre SNN. „Bez spolupráce medzi mužom a ženou nemôžeme ako spoločnosť prežiť. Nebudú sa rodiť deti,“ zdôraznil a pridal, že prednášky budú organizovať dovtedy, kým Slovensko neodvolá svoj podpis pod Istanbulským dohovorem. Za SR ho v roku 2011 podpísala šéfka rezortu spravodlivosti Lucia Žitňanská.

Z ROKOVANIA V BADÍNE

Rovnako o Istanbulskom dohovore zmyšľajú najvyšší predstavitelia kresťanských cirkví v Slovenskej republike, ktorí sa 13. februára zišli v Badíne na spoloč-

nom rokovaní. Aj z ich stretnutia vzišlo spoločné vyhlásenie. V ňom sa konštatuje, že „so znepokojením sledujeme iniciatívy, ktoré smerujú k ratifikácii kontroverzného dohovoru Rady Európy, tzv. Istanbulskeho dohovoru. Dokument vidí koreň domáceho násillia aj v zaužívaných ‚rolách‘ mužov a žien, ktoré nazýva stereotypnými, a žiada na riešenie tohto problému ustúpiť od špecifických črt biologicky danej ľudskej prirodzenosti muža a ženy na prospech tzv. rodovej rovnosti. Pojem ‚rod‘ pritom definuje ako ‚súbor spoločnosťou vytvorených rolí, vzorov správania, činností a atribútov, ktoré daná spoločnosť považuje za primerané pre ženy a mužov‘, uvádza sa vo vyhlásení. Ďalej sa v ňom konštatuje, že ak sa bude dohovor ‚aplikovať‘, zásadným spôsobom zasiahne do legislatívy, výchovy a vzdelávania vo všetkých signatárskych štátoch, pričom k žiadnemu ustanoveniu dohovoru nie sú prípustné žiadne výhrady.“

SPOLOČNE PROTI

Predstavitelia cirkví vyjadrujú presvedčenie, že „téma násillia v rodine si žiada komplexný prístup. Môže sa totiž týkať nielen žien, ale aj ďalších zraniteľných osôb. Každé násillie charakterizuje neúcta k ľudskej dôstojnosti, ktorá je ako dar od Boha nedotknuteľná“. A vyhlasujú: „My predstavitelia kresťanských cirkví obraciame sa týmto vyhlásením na všetky občany Slovenskej republiky a verejných predstaviteľov, aby sme potvrdili, že podporujeme úsilie o efektívne riešenie problému domáceho násillia. Zároveň vyhlasujeme, že viaceré tézy, ktoré v tejto súvislosti ponúka tzv. Istanbulský dohovor, považujeme za prejavy gender ideoló-

gie. Z tohto dôvodu sa obraciame na vládu Slovenskej republiky, aby stiahla podpis Slovenska pod týmto dohovorem.“

Vyhlásenie schválili a podpísali predstavitelia Rímskokatolíckej cirkvi, Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania, Gréckokatolíckej cirkvi, Pravoslávnej cirkvi, Reformovanej kresťanskej cirkvi, Cirkvi bratskej, Evanjelickej cirkvi metódickej, Bratskej jednoty baptistov, Starokatolíckej cirkvi, Apóstolskej cirkvi na Slovensku a Cirkvi adventistov siedmeho dňa.

PROTIÚSTAVNÝ DOHovor

Premiér Fico na brífingu vysvetlil, že pre vládnú koalíciu sú neprijateľné tie pasáže dohovoru, ktoré hovoria o stereotypoch a rodovej rovnosti v zmysle odstraňovania takzvaných tradičných rolí mužov a žien v rodine. „Vyvoláva to pochybnosti. Nemôžeme niečo prijať na medzinárodnej úrovni, čo je v rozpore s Ústavou SR,“ zdôraznil s tým, že za zakotvenie ústavnej definície manželstva hlasovalo v roku 2014 viac poslancov, ako bola potrebná ústavná väčšina. Zároveň vyhlásil, že prijíma záväzok, že všetko užitočné z Istanbulskeho dohovoru, čo nie je v slovenskom domácom práve, bude v domácom práve zakotvené.

Slovenská národná strana (SNS) odmieta Istanbulský dohovor a bude sa usilovať, aby Slovensko vzalo svoj podpis spod dohovoru späť. Oznámil to predseda poslaneckého klubu SNS Tibor Bernaták. SNS je podľa neho za ochranu žien a nemieni tolerovať násillie na nich páchané. V Istanbulskom dohovore však vidí viaceré riziká. Napríklad, mohol by vytvoriť cestu registrovaným partnerstvám homosexuálov.

S veľkou nádejou prijala rozhodnutie troch koalíčných partnerov k Istanbulskému dohovoru Aliancia za rodinu. Podľa jej predsedu Antona Chromíka „logickým dôsledkom tohto rozhodnutia musí byť stiahnutie podpisu pod dohovorem. Kým dokument ostane podpísaný, stále predstavuje nabitú zbraň pri hlave, ktorá čaká iba na zmenu vlády.“

Spoločné vyhlásenie k manželstvu, rodine a k tzv. Istanbulskému dohovoru zaznelo na druhú pôstnu nedeľu vo všetkých slovenských kostoloch.

ESEJ

Určite nie som sám, ktorého v súčasnosti „desí“, že sa v kontexte národnej identity politici utiekajú k jej negatívnym, resp. negativistickým prejavom, ako je nacionalizmus, xenofóbia, šovinizmus, a nie k pozitívnym, ktoré vychádzajú z liberálnej podstaty nacionalizmu, a to sú patriotizmus (vlastenectvo), zodpovednosť a sloboda.

Mám pocit, že to bol Ján Pavol II., ktorý vyzdvihol patriotizmus. Problémom je, že všeobecne nevieme tento pojem naplniť obsahom a mierou. Patriotizmus a národná identita sú spojené nádoby, musia byť spojené, musia byť vyvážené, musia sa navzájom podnecovať. Bez správneho patriotizmu nebude ani správneho európanstva.

VYPRÁZDNENOSŤ ELÍT

Mám pocit, že chyba sa robí v tom, že sa nebuduje v dostatočnej miere európska identita, ale zo skriň sa vyťahujú kostlivci minulosti. My sami v EÚ nežijeme Európou. Žijeme síce vedľa seba, ale ako susedia, ktorí sa nepoznajú, nerozprávajú a jediná interakcia medzi nimi je, že sa občas pozdravia a kontinuuálne si niečo závidia. Toto je podľa mňa najväčší problém Európy a pravdepodobne, možná príčina zániku našej civilizácie.

Naša západná civilizácia je v prvom rade naša, preto by sme si ju mali vážiť a usilovať sa o jej zlepšenie. Tým myslím celú Európu. Samovražda Európy, ktorej svedkami sme dnes v priamom prenose, má základ v odmiet-

zdedili, tak nemôžete poprieť minulosť a to, čo vás formovalo. Európa sa hádam poučila zo svetových vojen – pretože to je tá najodstrašujúcejšia skúsenosť našej európskej histórie. Ak na ňu zabudneme, vášne sa môžu rozduchať opäť a

Spojené nádoby

Dušan PIRŠEL

nutí duchovného základu, na ktorom dnešná európska civilizácia vyrástla, a tiež v populizme a prázdnote elit. Nemôžete z pamätí európskych národov vymazať Rímsku ríšu: stavby naprieč Európou z tohto obdobia ešte stoja; nevymažete filozofiu Platóna či Aristotela – na nich dnes stavíme naše filozofické závery a poznanie; nevymažete latinský jazyk – na jeho základoch dnes stoja moderné európske jazyky. Nevymažete jednoducho kresťanstvo – to formovalo postoje, hodnoty a spôsoby, ako sa dnes správame, aké hodnoty uznávame.

V Európe veríme na ľudské práva, staviame na mier a spoluprácu, nechceme bezohľadný kapitalizmus, pretože veríme, že pomáhať slabším sa jednoducho má. Tak ako nemôžete zaprieť gény, ktoré ste po rodičoch a ďalších predkoch

všetky hodnoty, ktoré sme si vypesovali, budú razom zmietnuté zo stola.

RENEŠANCIA IDEÍ

Čo s tým? Možnože namiesto stihomamu by bolo treba viac konštruktivizmu. Ďalej ak si neuvedomíme, že budúcnosť patrí aj „impériám“ (Čína a India), nedosiahneme terapeutický efekt v predmetnej oblasti. Jediná nádej je v zjednotenej a aspoň päťstomiliónovej Európe. Európa potrebuje zjednotenie, ktoré bude musieť asi ísť aj cez hranice EÚ, do ktorej patrili takí veľikáni, ako napríklad Bach, Čajkovský, Einstein, Newton či Mendelejev. Nie je to jednoduché. Kontinentálne zjednocovanie by bolo vo svete unikátom. Civilizačné – to je niečo iné, to však predpokladá renesanciu ideí. Chceme veriť tomu, že naša civilizácia je postavená najmä

na rozume, nielen na vôli. Preto sa vyvíja, je dynamická, menia sa podmienky – mení sa civilizácia. Dokiaľ u nás bude sloboda, dokiaľ bude viac prúdov myslenia, dokiaľ sa nájdu ľudia, ktorí budú veriť rozumu, civilizácia pretrvá.

Jedna vec je naše želanie a druhá vec je objektívna realita. Čo tým myslím? V relatívne krátkej budúcnosti sa globálne centrality presunú do Ázie – do Číny, Indie. Ono tie presuny sa uskutočňujú ako megatrendy v takých vlnách každých tristo až päťsto rokov. Rímske impérium – zaniklo. Byzantská ríša – zanikla. Osmanská ríša – zanikla. Anglicko, niekdajšia dielňa sveta – už ňou nie je. USA? Nie som si celkom istý, či sa dá proti tomu bojovať „európskou identitou“. Existuje „európsky národ“? Takže asi budeme musieť kooperovať v ekonomickej oblasti (voľný pohyb kapitálu, tovarov, služieb, ľudí), vo vojenskej (spoločná obrana), v politickej (spoločná zahraničná politika), v menovej (spoločná mena). Spojené štáty Európske asi nebudú kvalifikovane fungovať. Rodí sa doba deglobalizácie (štáty BIRC), dezintegrácie (Katalánsko, možný rozpad Číny, Brexit atď.), vyrážajú nové meny ako protiklad rezervných dolárov a eur atď. Najväčší problém je nerovnomerné rozdelenie bohatstva, ale to je na sto kongresov a Davosov...

Dobová optika dramatika Ibsena je nadčasová a oslovuje aj dnes Hedda nezostarla, len vymenila kulisy

Anna SLÁVIKOVÁ – Foto: Robert TAPPER, SND

Nórsky dramatik Henrik Ibsen, ktorý z rodného Osla odišiel žiť do Talianska, neskôr do Francúzska, nepatrí medzi autorov, čo sa usilovali získať si divákov ľubívmi, zábavnými príhodami. Jeho dramatika je drsná a vnmavému divákovi preniká pod kožu. V Hedde Gablerovej, ktorej inscenáciu teraz prináša dramaturgia Činohry SND v Bratislave, odhaľuje vnútro psychicky labilnej ženy, ktorá síce naoko pôsobí sebedovome, suverénne vydáva príkazy služobníctvu, komanduje aj priateľov, no len čo dôjde k náročnejšej situácii, ukáže sa jej zraniteľnosť. A tou je najmä nespokojnosť s manželským životom, neuhastiteľný smäd po vzrušení, najmä sexuálnom, túžba mať po boku muža, ktorý čosi znamená...

Hlavnej predstaviteľke Táni Pauhofovej sa s ľahkosťou darí prechádzať od podoby hrdej, jemnej ženskej bytosti do polohy morálne zvrhlej dračice, priam diabolky zlej, striedajúcej rozmar, smerovanie k sebazničeniť až prejavy šialenstva. Režisér Roman Polák našiel vizuálny spôsob zobrazenia jej deviatich sklonov v chaotickom líčení ohnivo červeným rúžom vlastnej tváre aj tela, no i značenia objektov svojich sexuálnych chůtok. Zanecháva stopy nielen na vlastnom manželovi Jorgenovi, ale aj na milencovi Eilertovi i chlipnom doktorovi Brackovi.

■ PANOPTIKUM CHARAKTEROV

Alexander Bárta v úlohe manžela Jorgena sa usiluje získať miesto profesora na univerzite sčasti pre vlastnú prestíž, no najmä preto, aby si šplhol v očiach svojej ctibažnej ženy Heddy. Povýšenie má na dosah ruky, ale objaví sa ďalší kandidát na profesúru. Vykľuje sa z neho nielen konkurent v práci, ale aj sok v láske. Eilert (v podaní Dana Heribana) je autor úspešnej knihy, ktorej

pokračovanie by mu malo zabezpečiť kariérny postup. Lenže alkoholizmus, ktorého sa zbavil vďaka zaľúbenej a oddanej They (stváruje ju Monika Potokárová), po stretnutí s bývalou láskou Heddou ho znova opantá. Ibsen, znalec ľudských charakterov, skúša svoje postavy aj v tomto diele. Jorgen nájde na ceste rukopis knihy, ktorý potrudžený Eilert stratil. Ocitne sa pred dilemou – má rukopis kolegovi vrátiť a dopriať mu možnosť vyhrať konkurz na profesora, alebo rukopis zničiť a tak rivala odstaviť. Hedda dilemu vyrieši – rukopis spáli. Zničí nielen Eilertovo dielo, ale aj jeho samotného. Ponúkne mu zbraň svojho otca. Osobnosť labilnej Heddy sa síce na chvíľu posilní, no zlo, ktoré hľadá jej vnútro, ale aj prejavy navonok, zničia aj ju samotnú. Pomôže tomu aj doktor Brack, ktorého s racionálnou vypočítavosťou predstavuje Robert Roth. Keď Hedda ucíti, že prišla o vlastnú slobodu, ani očakávané dieťa jej nezabrání siahnuť si na život. Z tohto sveta odíde rovnakým spôsobom ako jej bývalý milenc, čo

Táňa PAUHOFOVÁ (Hedda) a Robert ROTH (Dr. Brack) v hlavných úlohách Ibsenovej hry Hedda Gablerová.

v konečnom dôsledku odhalí doktor Brack: „Hedda, k Eilertovi si mala bližšie, ako by si si myslela.“

Kritici v časech vzniku Heddy Gablerovej, koncom 19. storočia, odsúdili toto dielo ako nemorálne,

Alexander BARTA presvedčivo stvárnil postavu Gablerovej manžela Jorgena a Zuzana KOCÚRIKOVÁ zas postavu jeho tety July Tesmanovej.

no zabudli na to, že Ibsen divákovi nepredkladá typy „hrdinov“ pre ich pozitívne stránky, ale chce varovať pred takýmito charaktermi a negatívnymi reakciami, ktoré zhubne pôsobia na nich samotných i na svoje okolie.

■ INSCENAČNÁ TVÁR

Hlučná, arogantná moderná hudba, ktorú navrhla Lucia Chuťková, jednak posúva dej do súčasnosti, no aj podčiarkuje surovosť, s akou sa v inscenácii stretávame. S dneškom korešpondujú aj kostýmy návrhára Petra Čaneckého a zaujímavá, dômyselne postavená scéna Pavla Boráka. Javisko predeľuje priesvitná stena, za ktorou diváci sledujú pokračovanie deja bez toho, aby bolo potrebné meniť kulisy. V prednom pláne je exteriér honosnej vily, za stenou pokračuje rozsiahla záhrada. Funkčný bazén na javisku môže symbolizovať istý priestor na očistu z reálnej špiny, ale aj z vnútorného zla, ktorého je

v tomto predstavení v postavách viac než dosť.

Drámu Hedda Gablerová uvádza Slovenské národné divadlo na svojej scéne po dlhých rokoch. Prvý raz ju inscenovalo v roku 1929; je to však dielo silné, strhujúce a v terajšom výbornom obsadení spomenutých protagonistov, ktorých menoslov dopĺňa Zuzana Kocúriková v úlohe Jorgenovej tety i Anna Maľová ako slúžka, nenechá citlivých divákov ľahostajnými. Veď človek ako taký sa v podstate nemení.

■ NEDUHY DNEŠKA

Závisť a túžba po povýšení sú dnes dokonca v móde, sexuálnych úchyliet je čoraz viac a sebazničujúcich pohnútok takisto pribúda. Kultivovaným spôsobom upozorňuje na zlo, na skazenosť, na sexuálnu zvrhlosť, ale aj na bagatelizovanie oddanosti a dobra. Ibsenova dobová optika je natoľko nadčasová, že oslovuje aj súčasníka. A varuje!

MEDAILÓN

Pokiaľ v próze či v poézii sú autori a autorky zastúpení viac-menej pomerne, v dráme prebda len prevažuje mužský tvorivý element. Ak sa však vyskytne umelecky zaujímavá autorka divadelných hier, určite prináša do drámy aj nezastupiteľný ženský uhol pohľadu. Medzi takéto autorky patrí nesporné prozaička, dramatička a prekladateľka Eva MALITI FRAŇOVÁ.

Srdcom divadelníčka

Narodila sa 20. februára 1953 v Bratislave, kde absolvovala Strednú všeobecnovzdelávaciu školu. Neskôr študovala históriu a etnológiu na Historickú fakultu Moskvskej štátnej univerzity, ktorú ukončila v roku 1976. Po štúdiách pracovala ako redaktorka v Slovenskej televízii, neskôr frekventantka študijného pobytu v Literárnom ústave SAV, výskumná pracovníčka v Ústave umeleckej kritiky a divadelnej dokumentácie a od roku 1991 je vedecká pracovníčka v Ústave svetovej literatúry SAV, kde sa venuje výskumu ruskej literatúry a dejinám umeleckého prekladu na Slovensku. Svoje prózy publikovala časopisecky či v domáciach i zahraničných antológiách. Samostatne vydala knihu Krpatý vrch (1994), obsahujúcu dve novely: Krčeň Nesmrteľný a Krpatý vrch. V roku 2011 jej vyšla kniha pätnástich poviedok Pod jazdeckou sochou. Napísala aj drámy Krčeň Nesmrteľný (2001, inscenácia v Komornom divadle v Martine, v SND v Bratislave a v DAD v Prešove; prezentovaná na prehliadkach v Orleans a v New Yorku), Jaskynná panna (2003, inscenovaná v Štúdiu 12; prezentovaná na festivaloch vo Viedni a v Hamburgu) a Vizionárov sen (2006, prezentovaná na prehliadkach a festivaloch v Miláne a v Ríme).

V autorkiných hrách je riadna dávka fantázie a sebaironie, ale aj jemná persifláž a ostrý sarkazmus. Milovníci ruskej literatúry určite poznajú jej preklady veršovaných divadelných hier Alexandra Bloka, Viačeslava Ivanova a Fiodora Sologuba v antológii Ruská symbolistická dráma. Eva Maliti Fraňová v týchto dňoch oslávila svoje životné jubileum. V mene redakcie jej blahoželáme!

(mab)

Oskár CVENGROSCHE, Tajné dejiny Slovenov a Uhorska. Eko-konzult, 2017

V ostatnom období sa objavujú snahy prehodnotiť dejiny Uhorska a prezentovať ich objektívne nielen ako dejiny Maďarov, ale aj Slovákov a ostatných národov žijúcich v Uhorsku. Nová kniha O. Cvangroscha Tajné dejiny Slovenov a Uhorska zachádza ešte ďalej a prezentuje obyvateľov Uhorska poväčšine ako Slovanov. Jednoznačne dokazuje nezmyselnosť spájania Uhrov s pojmom starí „Maďari“.

Boli Uhri Slovania?

Autor pripomína, že pojem Uhor sa ešte v 18. storočí vzťahoval najmä na obyvateľstvo Uhorska hovoriace slovenskými nárečiami. Počas politického a spoločenského prevratu, ktorý prebehol v Uhorsku v 18. a 19. storočí, sa pojem „Uhor“ v zmysle Sloven – Sclavónc zmenil na Uhor v zmysle Maďar. Až umelým vytvorením maďarčiny ako takzvaného „panského“ jazyka po vzore francúzštiny, angličtiny a nemčiny bola vytvorená v duchu herderovského ponímania nová kultúra a, samozrejme, aj nový národ – národ maďarský.

Autor vyzýva čitateľa, že nastal čas zásadne prehodnotiť históriu Uhrov a predefinovať nezmyselné a ničím nepodložené historické dogmy. Na starých Uhrov sa môžeme pozrieť aj ako na obetavých vlastencov, synov slovanského rodu brániacich krajinu svojich predkov proti mocenským štruktúram snažiacim sa ujať ich vlasť. Starí Uhri, naši predkovia, ktorých sme si nechali ukradnúť, by mali byť pre nás silným vzorom. Mali by sme sa poučiť z ich chýb a nasledovať ich odvahu. Dnes už nemusíme ako kedysi s mečom v ruke bojovať za slobodu, pretože boje sa presunuli do médií, do kníh a do našich myslí. Náš boj za slobodu môže každý z nás začať bitkou za zdravý rozum, ktorý nám hovorí, že treba si ctiť a sláviť našich predkov, ich meno, činy aj tradície. Na predkov sa nezabúda. Samozrejme, je to len výzva autora a čitateľ si svoj názor vytvorí sám.

KNÍHA TÝŽDŇA

TAJNÉ DEJINY SLOVENOV A UHORSKA

Oskár Cvangrosch

Na predkov sa nezabúda. Samozrejme, je to len výzva autora a čitateľ si svoj názor vytvorí sám.

(ek)

HUMORESKA

Permanentné podozrenie, že v dnešnom svete je len máločo pravé, rýdze, neriedené, prírodné, prirodzené, prýšti z každodennej dlhoročnej skúsenosti mnohých ľudí. Ani ja v tomto zmysle nie som výnimkou. Na vlastnej koži som prežil nie jedno sklamanie. Pred štyridsiatimi rokmi som si napríklad veľmi pochvaľoval tri druhy koňakov nádhornej zlatistohnedej farby. Mali výbornú chuť, pravda, ak človek pri ich vychutnávaní zostal len pri jednom poháriku, aj to nie pravidelne a často. Pollitrová fľaša takého zahraničného koňaku stála deväťdesiat korún. Ak som si v tých časoch chcel niekoho zvlášť uctiť, kúpil som mu fľašu takého desti-

látu. Francúzsky Martel či Henessy boli prídrahé – jedna sedemdesoťová fľaša stála okolo päťsto korún. Koňaky zo spriateleneho exotického Východu som teda veľbil, mal som

na návštevu istý náš príbuzný, významný ekonóm, ktorý pracovne neraz zalietal do zemepisných končín, kde sa spomínané koňaky vyrábali. Bol to svetaskúsený človek, s veľkým

záhadne usmial. „Tak ty teda tvrdíš, že tento koňak musí päť rokov dozrievať v dubových sudoch?“ povedal. „Za to, že má päť hviezdíček? A vieš ty, ako ho v skutočnosti

Hľadel som na neho ako ovalený kyjakom po hlave a neveril som vlastným ušiam.

„Neveríš, čo? Hja, dnes sú na svete všelijakí machri. Vieš, že je krajina, kde vyrábajú kvalitné rezne zo starých ojazdených pneumatík?“ – „Nie! To mi nehovor!“ – „Prečo? Čo je na tom zlé? Bol som tam, jedol som tie rezne a vidíš! Nezgegol som od nich, som tu!“

Vzal som fľašu s koňakom a pohl som sa k záchodu, ale on mi zastal cestu. „Počkaj,“ povedal, „nevylievaj ten koňak, stál deväťdesiat korún. Trebárs ho raz ponúkneš niekomu, kto nemá také styky s ľuďmi, čo ho vyrábajú, no nie?“

Príkývol som, ale od toho dňa som nijaké koňaky už nekupoval a nekupujem ich podnes.

Milan ZELINKA

Päť milých hviezdíček alebo pančovaný svet

ich vo veľkej úcte, aj keď nie nejakou zvlášť demonštratívne. Veď akoby aj nie? Na etikete mali každý po päť milých hviezdíček. Podľa mojich znalostí teda mok vypálený z kvalitného vína musel celých päť rokov dozrievať v dubových sudoch – až potom sa mohol dostať k spotrebiteľom či k čitateľom. Mal som tieto koňaky v tichej úcte, mal, pravda, len dovtedy, kým k nám raz neprišiel

zmyslom pre spravodlivosť a pravdu. Mal som ho rád, vždy som sa od neho dozvedel veľa o svete a jeho behu. Chcel som si ho uctiť. Ponúkol som ho jedným z tých koňakov, a keď sme si vypili po štamperliku, začal som ten koňak vychaľovať do neba. Už len to, že tento koňak výbornej chuti musí päť rokov dozrievať v dubových sudoch, tvrdil som, už len to si zaslúži hlboký obdiv. Mój príbuzný sa

vlastne vyrábajú?“ – „Ako, preboha?“ opýtal som sa zdesene. „Nuž, tak,“ povedal môj príbuzný, „nijaké dubové sudy, nijakých päť rokov! To sú iba legendy. Esencia, rozumieš? Kvalitná esencia! Vypália určitý druh kvalitného vína a potom do toho nalejú kvalitnú esenciu. A ty chuťovo vôbec nerozoznáš koňak robený esenciou od toho pravého, dozrievajúceho v dubových sudoch päť rokov.“

Milan MRAVEC bol výnimočný umelec, ale kto mu to už v nebi povie...

Panychída na rakovskom ostrove lásky

Text a foto: Emil SEMANCO

Narodil sa šiesteho januára 1938 v Rakovej na Kysuciach. V rokoch 1953 – 1957 absolvoval v Bratislave umeleckú priemyslovku (L. Korkoš a K. Drexler) a v rokoch 1958 – 1964 Vysokú školu výtvarných umení v Bratislave (prof. P. Matejka). Zakladateľ Galérie mladých, kde vystavoval v rokoch 1964 (Svadby...), 1966 (Obrazy) a v roku 1972 (Kresby z denníka). V sedemdesiatych rokoch sa predstavil vo Viedni, v Budapešti a v Štétine. Samostatné výstavy mal vo viacerých slovenských mestách. K päťdesiatke pripravil autorské kolekcie v Galérii mesta Bratislavy, v Galérii aktualít v Pálfiho paláci a v Galérii Cypriána Majerníka (Obrazy z gauča). Aj majstrove šesťdesiate narodeniny sprevádzali viaceré výstavné aktivity (Prezidentský palác) a vydanie monografie o živote a tvorbe. Mal rozhodujúci podiel na zorganizovaní profilovej výstavy Peter Matejka a jeho žiaci začiatkom roka 2003. Žiaľ, život Milana Mravca sa nečakane uzavrel koncom toho istého roka...

Kam všade pustíme návštevy? Na priedomie, za plot, do predsiene... Do parádnej prednej izby, k pohovke snov. Za dvanásť dverí bežných fráz. Azda len raz až na povahu, kde voňajú spomienky, pod vetráčiky bratislavských striech, odkiaľ možno vidno na Kysuce, do dvorčeka uprostred Rakovej...

Tam sedí mama na gánku a bieli zemiaky, otec naklepáva kosu a chalanisko v krátkych nohaviciach, pozášivaných záplatami, s trakom cez jedno plece zaháňa haluzou husi z paše. Potom si líha do tieňa veľkého stromu, aby dosníval detstvo...

– To som ja, – povie maliar a potom pomenúva rad-radom všetkých na obraze.

Kto je ten heligonkár, čo sa tak často zjavuje na výkresoch, starý vojak s kýmptom a s barličkami, mŕtvy v reťaziach (aby sa zubatej nevytrhol), chlapi z krčmy, ktorí tak radi miňajú na pivo a borovičku, a ten chlapčisko, ukrývajúci kamsi pod šindľovú strechu starú pušku...

To je on! Milan Mravec ako malý veľký ľudský mravec.

– Keď kreslím, je mi úžasne. Ruka sama lieta po papieri absolútne uvoľnene, všetko, čo je zlé aj čo je dobré, sa vylieva von.

Aha, koledníci, akoby dýchol mráz a z dreveného betlehema vyletela hviezda k zvonom na kostolnej veži. Pastieri spievajú a v ktoromsi rakovskom humne natierajú čerta sadzami.

Traja králi zošívajú papierové brnenia a lepia koruny zo staniolu. Nad striedky drevenic – ako u Chagalla – vylieva ďalší rebrinák, akási starena vykruca ježibábeľa a na sene v stodole sa dvojica milencov púšťa do seba...

Ďalší sniček. V šálke so zrnom bliká sviečka hromnička. Petrolejky maľujú tieňmi po stenách. Statok prežúva z knih. Biblická tichá noc...

– Bolo nás jedenásť detí,

otec vojnový invalida a mamka zrobená z polí, privela nŕh v jednej posteli. A tie moje svetom, svetom...

Biblické výjavy mi boli vždy blízke. Robil som ich odjakživa, nie konjunkturálne, nie ako dnes, keď ich robia všetci! Odišiel som z domu s katechizmom v sebe, nie v batohu!

Svetom, moje, svetom.

– Neraz si pomyslím, že do mesta nepatím. Na Kysuciach je môj ostrov lásky. Strašne trpím, že tam nie som. Za tou bránkou, pod veľkým stromom, v rodičovskej chalupe, kde do mňa všetko spadne a ťarchy ostanú na priedomí pri psej búde. Bez novín, bez televízie. A správy Slobodnej Európy sa utopia v kravskom lajenuku...

Sú len farby, staré dreva vyplavené vekmi vody a pomaľované kamene mäkučko priznávajúce erotiku.

Mladosť? Tá je pod Michalskou bránou, vo vinárničkách, keď vo vežiach ešte strašilo.

Za malými gotickými okienkami postavali študenti kumštu s otvorenými očami a zastrájali sa vyprášiť kožuch celému svetu, zdvíhnuť pierka kundhysteričkám a riaditeľkám galérií – aj tej, čo je z jedného kusa arogancie a prospechárskej masy stalinizmu...

Pár krokov odtiaľ – možno trochu zneistených vinami vech, horúcim dychom priateľiek a opojným hla-

Typická ukážka autorovej nemilosrdnej sebarónie aj maliarskej bravúry s názvom Autoportrét.

vybôľom mladých vín, keď v hlavách mátoží aj dym vášnivých cigariet a nekonečných debát o Picassovi a tých druhých z Montmartru a Montparnassu, po schodoch hore až na strechu úzkou tepnou zrýchleného dychu a s obielenými laktami až po záverečnú u Zbrojnoša – trinásť komnata ateliéru Milana Mravca –

Akademický maliar Milan MRAVEC nečakane opustil výtvarné dianie pred päťdesiatimi rokmi.

na povale. Hriešny ostrov lásky. Na dohodenie fľašky s ortieľom učteniek vech. Adresa vyhnanca, milovníka hniezd a hviezd: Michalská...

– Tam doma rastú hríby a my tu sušime huby, – majster naleje do hranatých pohárikov, aké často tancujú na hrane ťažkých dosiek v krčmách z jeho kresieb. Neistý, vraj už starý cap – chlap napohľad monumentálny, ruky ako lopaty, lop-toš, lapaj, pijan, výmyselník, erotoman, klaun, figliar – smutný ako Madona nad Ukrižovaným. Zrazu bezradný, tichý, hanblivý.

– Ešte vás to nenudí? Neunavujem vás? – pýta sa ma...

Hovoríme o citových väzbách, o prameňoch, čo napájajú palety, predstavy smädnych o živote. O rodnom kraji, o návratoch, o útekoch nikam a prešľapovaní v diaľkach a cudzine. O vybuchujúcich kráteroch a vyhasnutých sopkách. O tom, ako možno na takom ostrove – v rezervácii citu – znovu a znovu sa spovedať, očistiť sa v očistič sĺz a o niečo múdrejší znova zatúžiť žiť.

– Nezbohatol som, ani tituly nedostal. Z niekdajších veľkolepých hostín pre múzy, z banketov režimu a jeho plných stolov padli ku mne iba omrvinky. Nedemonštroval som okázalo odpor voči papalášskemu socializmu, ale či nevidíte tú červenú reťaz, čo spúta ľudí v mojich obrazoch?!

Čosi tiká. To zo športových stopiek nám tyká svetobežník čas. Nehľadí na šediny. Zo stoviek kresieb, dlho ukryvaných vo fujoku, vystrkuje rožky diabol, Eros skúša krídla, na diváne vzdychajú múzy, povahujú sa po povale. Pľuhy, pobeľice z Vydrice, kypré nepriateľky smútku a osamelosti, frivolné povofnice, aj popolnice bied...

Opilci hulákajú a mastia karty. Túzy, tromfy a sem-tam žolíky sa vplietajú do lokničiek bokombrád Židov z kysuckých kasín. Mešťanovi trčí eso z rukáva. Žobráci žobrú. Čo iné by aj robili? Roboty niet, nielo peňazi. Je len stále viac bohatých a takých, čo smrdia grošom. Práca nevoní! Hriechy páchnu...

– Bodaj by som takto hrešil celý život. Som rozporuplný človek. Stále mám pubertu.

Ešte neviem, čo chcem. Maľovať som ani nezačal. Rád kreslím stareny, žobrakov, bedárov, padlých. Vari aj preto, že sú na tom horšie ako ja. Jednoducho sa ma to dotýka. Čítim s biedou, krivdou a utrpením. Bránim sa zlu a všetkému, čo je s ním spojené.

– Beznádejná snaha, – mávne umelec rukou, akoby premaľoval mnohokrát začatý obraz. Hľa, tu sú dôkazy. Čierne na bielom. Suverénna výpoveď, nekonečná niť kresby tušom. Tuším, naozaj snívame...

Naberáme do kroniky života z divána plného kresieb. Ešte som nevidel taký sejf. Zaprášené oleje. Zaprasené intimity. Oblohy plné anjelov, pivnica s vlkmi; nádherné kresby – tu cerí zuby pobeľica, rúžuje ružu rozkroku, žuje pipasár, tam dvíha Havel mandle pokroku, nenávisť trhá zástavu zo zamatu – revolučná rebelka – na rebierkach chudobných klaviruje hlad. A pod tým v rohu poslednej stránky maliarova báseň a sigum laudis: Milan Mravec. Podpis a dátum.

– Občas si ku kresbe napíšem veršik. Záznam myšlienky, depresiu alebo kúštik radosti, – rámuje v túžbe mať už v ústach vodku, nie slová, čo nikto nechce počúvať.

Chceš to napísať – škrabák? Viackrát sme nahryzli hriech a spovede..., pokúšam a skúšam.

Kto dáva umelcom rozehrešenie? Hrešia stále, alebo sa stále očisťujú? A z čoho? Je márnomyseľné nachádzať v zrkadle svoju najškaredšiu podobu a ešte o nej vyhlásiť, že je idealizovaná? Akýsi tučný gvašový chlap na plátne si vtlača ukazovák do bremena sadla na bruchu a krídlatý pokušiteľ s trúbou pri uchu farižejsky pritakáva: Len pošli tú podobizeň všetkým frajerkám!

Tam kdesi pod strechou domu, pár krokov od Michalskej brány, kde dnes študenti kumštu žobrú o almužničku do puzdieka huslí a jedinou ich vinou je smäd po živote, zastal čas. Maliar nemá na katalóg, nielo ešte na modelku. Svetobežníci ukonaní vinom naklňajú sluchy múzam...Tie dnes nebozkávajú. Sú vo Viedni – na štrichu...

Pred dvesto rokmi umrel jazykovedec a novinár Štefan LEŠKA

Málokerašania si nectia veľkého pastora

Medzi významné slovenské osobnosti, ktoré okrem Slovenska v minulosti pôsobili aj v Česku a medzi Slovákmi na Dolnej zemi, patrí predstaviteľ slovenského osvietenstva, literárny pracovník, jazykovedec, publicista, jeden z prvých slovenských novinárov Štefan LEŠKA. V týchto dňoch si pripomíname dvojsté výročie jeho úmrtia. Zomrel 25. februára 1818 v Malom Kereši v Maďarsku, kde medzi tunajšími Slovákmi pôsobil plných dvadsať rokov ako evanjelický farár.

Ján JANČOVIC – Foto: autor

Narodil sa 21. októbra 1757 vo Vrbovcach pri Myjave v rodine krajčira. Základné vzdelanie získal v rodisku a v Prietrži. Pred nástupom do bratislavského lýcea v roku 1779 sa učil v Modre, neskôr v Ivančinej v Turci a v rokoch 1776 – 1779 v Gemerí. Po ukončení štúdia na lýceu bol štyri roky učiteľom a kantorom v Bratislave. Počas tých rokov bol navyše prvým redaktorom Tálavových Prešporských novín (1783 – 1784) a korektorom českých kníh. Z Bratislavy odišiel do Česka, kde najprv pôsobil ako farár v Lhote pod Libčany, Bukovine, Černilove, Křížlicach a Křabčiciach a potom v rokoch 1794 – 1798 stál v Prahe na čele

českých evanjelikov ako superintendent (biskup). Potom sa vrátil do Uhorska medzi dolnozemskej Slovák, ako farár pôsobil v Dunaegyháze a odtiaľ odišiel v roku 1810 do Malého Kereša (Kiskőrös), kde vykonával duchovnú službu až do svojej smrti v roku 1818.

■ BÁSNE A ČLÁNKY

Prvé básne zverejňoval hneď po skončení štúdia, keď bol učiteľom a kantorom v Bratislave. V Prešporských novinách a Palkovičovom Týdenníku písal poučné články. V Prahe od roku 1786 uverejňoval príležitostné básne vo viacerých almanachoch. Ako nadšený osvie-

tenec venoval sa už v Bratislave aj prekladom, keď v roku 1782 preložil oslavné dielo na Jozefa II., z nemčiny preložil aj ďalšie diela z prózy a poézie. V jazykovednej oblasti sa zameriaval na porovnanie lexiky slovanských jazykov s maďarčinou. Jazykovedný materiál, ktorý so zaničením zbieral, ochotne dal k dispozícii J. Dobrovskému, J. Jungmanovi, J. Palkovičovi na ich jazykovedné slovníky. Sám bol autorom etymologického slovníka a v rukopise zanechal aj významné latinsky písané jazykovedné dielo Výber európskych, najmä slovanských slov v maďarčine. Tlačou ich vydal jeho syn v roku 1825 v Budíne. Veľkú

Neupravené hrobové miesto pri mramorovom pamätníku nesvedčí o úcte súčasníkov k veľkému pastorovi. Ešteže sa nájdu aj pamätliví ľudia a uctia si veľkého Slováka venčekom s národnou trikolórou.

časť jeho diela tvorí náboženská literatúra, kde patria piesne, samostatné spevníky a školské príručky.

■ MEDZI KRAJANMI

Samostatne treba hodnotiť Leškovu činnosť medzi Slovákmi na Dolnej zemi, kde popri cirkevnej službe sa tiež intenzívne venoval tvorbe. V Malom Kereši vydal v bibličtine zbierku Písničky duchovní a dejiny mestečka s názvom Krajičká histórie mestečka Kiškirešu. Štefan Leška tu uvádza, že v roku 1785 v meste už stálo päťsto domov

a bývalo v nich do päťtisíc Slovákov. Hneď po príchode do tohto mestečka v roku 1810 sa stal zakladajúcim členom vznikajúceho Tablicovho literárneho ústavu Slovenskej učenej spoločnosti. Literárne činnou bola aj jeho druhá manželka Rebeka, ktorá bola jednou z prvých slovenských poetiek. Okrem básní zostavila aj zbierky ľudových piesní, ktoré využil Ján Kollár pri zostavovaní zbierky Národné zpievanky.

Štefan Leška zomrel pred dvesto rokmi 25. februára 1818 v Malom Kereši, kde je aj pochovaný.

Vedenie Matice slovenskej navštívilo sesterskú Maticu srbskú Hlbšia spolupráca slovanských ustanovizní

(šm) – Foto: (mh)

Po návšteve matičnej delegácie v Matici chorvátskej koncom januára sa vedenie ustanovizne 19. a 20. februára stretlo aj so sesterskou Maticou srbskou v Novom Sade. V rámci tohto bilaterálneho rokovania navštívili matičiari aj slovenských krajanov v Báčskom Petrovci. Témami boli spolupráca oboch Matic a podpora našich Slovákov v Srbsku.

Prvý deň návštevy sa delegácia zúčastnila oficiálneho stretnutia s predstaviteľmi Matice slovenskej a Matice srbskej za prítomnosti delegácie Spolku slovenských spisovateľov vedenej M. Bielikom. Bola to súčasne prvá oficiálna zahraničná cesta novozvoleného predsedu Matice slovenskej M. Gešpera. Predseda MS M. Gešper predniesol návrhy prienikov spolupráce dvoch starobylých slovanských matic. Predseda Matice srbskej prof. Dragan Stanič informoval účastníkov stretnutia o súčasnom vývoji v Matici srbskej. Vzájomne sa zhodli, že chcú aktívne spolupracovať aj so spolkami spisovateľov na Slovensku a v Srbsku. Konkrétnym výstupom rokovania bol zámer vydať spo-

Matičná delegácia zo Slovenska rokuje s vedením Matice srbskej v Novom Sade.

ločný vedecký zborník, príprava stretnutia zástupcov vedeckých pracovísk, vzájomné mládež-

nické podujatia a zo slovenskej strany poskytnutie skúsenosti pri podchytení mladej srbskej

matičnej generácie. Následne navštívila slovenská delegácia v Novom Sade Národnostnú radu slovenskej národnej menšiny v Srbsku, ktorú reprezentovala Anna Tomanová-Makanová za prítomnosti generálneho konzula Slovenskej republiky v Békešskej Čabe I. Furdíka. Neskôr slovenská delegácia navštívila galériu Matice srbskej. Na druhý deň prišli matičiari do krajanskej Kovačice, pričom ich sprevádzal predseda Matice slovenskej v Srbsku Ján Brtko. V Kovačici sa delegácia zúčastnila na slávnostnom podujatí a zasadnutí Miestneho odboru Matice slovenskej v Srbsku v Kovačici pri príležitosti Medzinárodného dňa materinského jazyka za účasti veľvyslankyne Slovenskej republiky v Srbsku Dagmar Repčkovéj. Napokon navštívili aj MS v Srbsku so sídlom v Báčskom Petrovci, kde sa stretli aj s jej čestným predsedom Rastislavom Surovým. Záver patril návšteve pamätnej izby zaslaného národovca Michala Speváka. V delegácii boli: M. Gešper, predseda MS, Š. Martinkovič, predseda DV MS, Martin Hajník, podpredseda MM a pracovník ČU MS, Michal Tkáč, člen Výboru Mladej Matice.

MATIČNÉ DEPEŠE

Pocta Dobšinskému

Obec Slavošovce s partnermi a Maticou slovenskou pripravujú 16. marca t. r. spomienkovú slávnosť na evanjelického kňaza, nášho vari najznámejšieho zberateľa ľudovej slovesnosti, vydavateľa rozprávok, folkloristu, básnika, prekladateľa, literárneho kritika a publicistu, príslušníka štúrovskej generácie Pavla E. Dobšinského pri príležitosti jeho 190. výročia narodenia. V Slavošovciach na podujatí radi privítajú všetkých vlastencov.

Fašiangové posedenie

Spev, hudbu, tanec a na obveselenie mysle pohár dobrého vinka prinieslo pozvanie MO MS v Králi na Fašiangové posedenie v piatok 9. februára v tamojšom v Zborovom dome ECAV. Predseda MO MS M. Hruška privítal na ňom okolo pol stovky matičiarov a hostí, zhodnotil matičnú činnosť v roku 2017 a oboznámil členov s plánom aktivít na rok 2018, medzi ktorými má dominovať zriadenie pamätnej izby zo zozbieraných novoklenovských artefaktov. Po pracovnej časti prišla na rad harmonika, výborný guláš, prahzené buchty, „škvarkaniky“ (škvarkové pagáče) aj novoklenovské „harovce“, aby boli fašiangy, ako sa patrí. Vynikajúca nálada a dobrá zábava zmenila fašiangový večer na „meranie noci“.

Trstenčania v Krakove

Členovia MO MS v Trstenej boli nedávno na exkurzii v Krakove, kde popri omši v impozantnom Kostole Božieho milosrdenstva absolvovali prijatie v centrále Spolku Slovákov v Poľsku, kde ich vo svojom mene aj v mene kolegov privítal jeho generálny tajomník Lubomír Molitoris, ktorý ich oboznámil s históriou slovenskej a poľskej Oravy. Nasledovalo popoludnie v samotnom meste, ktoré ponúka na obdiv také architektonické klenoty ako zámok Vavel, Mariánsky kostol, fortifikácie s barbakanom, Floriánsku vežu a známy hlavný trh v Starom meste s renesančnou Sukienicou.

Spracoval: (se)

V zahraničí rastie počet vzdelávacích centier pre Slovákov Nechcú sa vykoreniť a stratiť identitu

(šm) Zuzana PAVELCOVÁ

Podľa odhadov Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí žije v USA okolo sedemstôpätidesiat tisíc krajanov, takmer stodesaťtisíc ich je v súčasnosti vo Veľkej Británii a ďalších päťdesiatšesťtisíc v Kanade... Nie všade vo svete majú potomkovia krajanov možnosť učiť sa po slovensky v škole, preto vítajú možnosť využívať služby vzdelávacích centier, ktorých počet z roka na rok rastie.

„V súčasnosti evidujeme výrazný trend v zakladaní stále nových vzdelávacích centier, kde dobrovoľníci vyučujú slovenský jazyk, slovenské reálie a históriu,“ potvrdil Ľudovít Pomichal z ÚSZZ. „Je potešiteľné, že aj rodičia, ktorí opustili Slovensko

v minulých rokoch, prejavujú čoraz väčšie úsilie, aby si aj ich deti udržali slovenské korene, slovenskú identitu a väzby s materskou krajinou,“ uviedol Ľ. Pomichal.

Podľa predsedu Svetového združenia Slovákov v zahraničí

Vladimíra Skalského centrá lákajú aj tých, ktorí sa predtým v slovenskej komunite neangažovali. Často sa prihlásia, aby sa ich deti mohli učiť po slovensky. „V prípade, že deti majú len slovenské občianstvo, núti ich k tomu aj zákon, deti musia

absolvovať skúšky na Slovensku,“ vysvetlil. Menšia ochota učiť sa po slovensky môže byť v rodinách, kde zo Slovenska pochádza len jeden z partnerov. „Sú rodiny, v ktorých každý rodič hovorí na dieťa svojím jazykom, a to je potom od raného detstva prirodzene bilingválne, deti to zvládajú bez najmenších problémov, sú na to aj štúdie odborníkov,“ dodal V. Skalský. K rozvoju slovenčiny v zahraničí podľa úradu prispievajú aj médiá. V Rakúsku, vo Švédsku, Švajčiarsku, Francúzsku a v Austrálii sa dajú nájsť časopisy v slovenčine. V Austrálii je hodinové vysielanie rozhlasu v slovenčine, v Chicagu už štyri roky funguje internetové rádio.

(red)

Nový predseda MS M. Gešper sa stretol s novým prešovským županom M. Majerským. Diskutovali o intenzívnejšej spolupráci v rámci spoločných kultúrnych, spoločenských či vedeckých aktivít v celom prešovskom kraji.

Prešovské dohovory

Okrem kultúry a udržiavania národného povedomia v prostredí mladej generácie rokovali aj o nových víziách a hľadani správnej cesty, ako spoločne osloviť mládež. Nový župan ešte ako primátor Levoče preukazoval príkladnú spoluprácu pri matičných podujatiach. S predsedom Prešovského samosprávneho kraja sa rozprávala aj riaditeľka Domu MS v Prešove Sláva Jurková a člen výboru MS Miroslav Kerekanič. Témou bola možnosť podpory podujatí pomocou grantovej schémy na podporu umenia a kultúry. Prešovský predseda informoval o aktuálnej otázke pôsobnosti osvetových pracovísk VÚC a ich ďalšieho smerovania, ako aj o spolupráci s matičnými oblasťnými strediskami. Predseda MS M. Gešper zdôraznil, že Matica slovenská chce i dokáže byť nápomocná nielen pri podujatiach, ale i pri ďalších významných krokoch v rámci Prešovského kraja.

(sj)

Hviezda severu svieti z východu a oblasuje svitanie slovenskej pamäti Najväčší z Nórov je v košickom parku

Text a foto: Pavel FÁBRY

Na odhalení nového monumentálneho diela v Mestskom parku v Košiciach sa zúčastnila Jej Excelencia veľvyslankyňa Nórskeho kráľovstva v SR Inga MAGISTAD (uprostred), štátny tajomník rezortu diplomacie Lukáš PARIZEK, zástupkyňa primátora Košíc Renáta LENÁRTOVÁ a ďalší hostia.

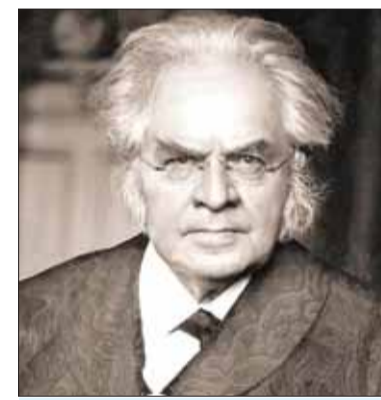
Nový pamätník venovaný BJØRNSONovi, veľkému bojovníkovi za práva Slovákov. Je dôstojným monumentom na počtu dielu aj postojov „najväčšiemu z Nórov“, čo sa zaslúžil Slovákom, keď im bolo najťažšie.

V košickom Mestskom parku začiatkom februára odhalili pamätník neúnavnému bojovníkovi za práva Slovákov v čase najhrubšieho likvidačného maďarizačného útlaku Bjørnstjerne Bjørnsonovi. Metropola východu sa v chmúrnom počasí národne rozsvietila. A bolo načase! Pamätník básnikovi, spisovateľovi, dramatikovi, nositeľovi Nobelovej ceny, veľkému nórskemu anjelu strážnemu svietil odtiaľ zo slovenského mesta zaburineného maďarskými sochami, bustami, tabuľami – v metropole, ktorá nebyť obetavosť miestnych matičiarov (pamätná tabuľa s bustou J. Zábor-

skému a J. M. Hurbanovi a dvoch menších národných pamätníkov – Moyses, Kuzmány) nemá bronzovú slovenskú pamäť. Dokonca celé štvrtstoročie nedokáže macošsky opäť inštalovať sochu nášmu národnému hrdinovi, tvorovi slovenskej štátotvornosti M. R. Štefánikovi. A už to bude tak – neurobí tak ani do budúcoročnej storočnice jeho smrti...

O to viac teší, že práve v tomto meste si jeho vedenie dokázalo uctiť bojovníka za práva Slovákov. Popri pomenovaní niekoľkých ulíc

jeho menom nedokázali sme mu byť dostatočne vďační ani v slovenskom hlavnom meste, kde je pamätná reliéfová tabuľa a busta na zastrešenom (zastrešenom) nádvorí Reduty – to je všetko! A ešte v roku 2010 na brehu „prikoiškej“ Ružinskej priehrady vztýčili krásny sklenený Bjørnsonov pamätník – ako vydarený symbol fjordu. Vydržal pár týždňov, vandali ho zrovnali so zemou... A trochu zahabene sa nutká povedať, že ten košický Bjørnson nie je za slovenské, ale nórske peniaze, (Nórske fondy, iniciatíva veľvyslanectva Nórskeho kráľovstva), za organizačnej spolupráce mesta Košice. Autorom koncepcie pamätníka je arch. Miro-

Slovenský anjel strážny, nositeľ Nobelovej ceny za literatúru Bjørnstjerne BJØRNSON.

slav Beličák, ktorý do jeho ocele vložil múdry i výpovedný obsah: má tvar otvorenej knihy, kde sú citáty z Bjørnsonových diel a výrokov aj o Slovákoch; zvonku symbolizujú krídla, na jednom je dramatikovo meno, na opačnom jeho portrét a faksimile podpisu.

Na slávnostnom odhalení sa zúčastnila veľvyslankyňa Nórskeho kráľovstva Jej Excelencia Inga Magistad, štátna tajomníčka Ministerstva školstva Olga Nachtmanová, štátny tajomník rezortu diplomacie Lukáš Parizek, zástupcovia primátora mesta a občania. V kultúrnom programe vystúpil zbor učiteľov a vlasteneckú báseň B. Bjørnsona v slovenčine predniesla Magda Vášaryová (!), ktorá pre médiá nórskeho obrancu Slovákov prirovnala k našim štúrovcom... Pri tejto príležitosti sa uskutočnila aj odborná konferencia a v Hale umenia (Kunsthale) výstava Hviezda severu, krásne nainštalovaná, obsažná a hladkajúca slovenskú dušu!

OČAMI MATIČIARA

Mnoho ľudí ani nevie, že som členom Mladej Matice. Je to na jednej strane určite aj moja vina, keďže nemám potrebu jednoducho uverejňovať informácie o sebe na sociálnych sieťach, ako to robí väčšina mladých ľudí. Vážim si svoje súkromie. Aj keby som nemal tieto zábrany či sentiment, ako sa to teraz módne hovorí, veľa ľudí by aj tak nevedelo, že som v Mladej Matici. Alebo že nejaká Mladá Matica vôbec existuje. Treba si preto klásť otázku prečo je to tak?

Nebudme neviditeľní

Verejná prezentácia aktivít samostatnej Matice slovenskej, ale aj Mladej Matice rozhodne nie je hviezdna. Pravdupovediac, bežný človek, ktorý nesleduje národné činnosti alebo neoplyva chuťou na tieto témy, si len ťažko nájde cestu k matičným novinkám a udalostiam. Ale nie je to len o nezáujme alebo o slabej propagácii.

Aj keď nie som v Mladej Matici ešte dlho, všimol som si, bohužiaľ, bežný jav, ktorý sa dá nájsť aj v rôznych iných organizáciách, kde sa stretnú ľudia s nadšením pre nejakú ideu. Je to nerozhodnosť a pasivita, ktorá zhatí pekné plány alebo zaujímavé nápady. A to je škoda, pretože prínos Matice by mohol byť pre tento národ oveľa väčší. Lenže kým sa tak stane, stojí nám v ceste ešte veľa prekážok.

Nemusíme však podliehať skepse, práve naopak. Nové vedenie Matice slovenskej ma naplňuje nádejou, že sa nám podarí momentálnu situáciu Matice zlepšiť. Z nášho stretnutia Mladej Matice v Bratislave, na ktorom nás poctil návštevou aj nový predseda, som si odnášal dobré pocity. Jasne som cítil nadšenie pre naše nápady a aktivity, dokonca nám vedenie ustanovizne prisľúbilo podporu na rozvíjanie matičných aktivít.

Nie je teda všetko zlé, netreba strácať nádej, práve naopak. Národovectvo zažíva obrodenie a stále viac Slovákov sa začína zaujímať o svoju vlasť, jej tradície a kultúru. A nielen Slovákov! Slovensko začína byť zaujímavou krajinou pre stále väčší počet turistov a ľudí hľadajúcich bezpečnú a tradičnú krajinu, čo ponúkajú všetky štáty Vyšehradskej štvorky.

Národné myslenie však znamená omnoho viac, ako si človek napochytrá uvedomuje. Treba myslieť a pracovať tak, aby sme neškodili sami sebe. Udržiavať duchovnú čistotu, myslieť aj na ostatných, správať sa tak, aby dedičstvo našich otcov a matiek pretrvalo naveky. Veď napokon nikto z nás tu nebude večne. Jediné, čo prežije, je náš národ a kultúra. Starajme sa teda o ne.

Juraj OROLÍN

OPRAVA

V Slovenských národných novinách 8 sme na strane 12 v článku o návšteve matičnej delegácie v Záhrebe omylom uviedli, že to bolo stretnutie so sesterskou srbskou Maticou. Matičná delegácia zo Slovenska sa stretla so sesterskou chorvátskou Maticou. Za chybu sa autorovi aj čitateľom ospravedlňujeme.

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

.tasr.

V Dome Matice slovenskej vo Filakove prebiehajú zmeny, rušiť sa nebude V Ratke rokovali matičiari so starostami

Text a foto: Informačné ústredie Matice slovenskej

V Dome Matice slovenskej vo Filakove sa uskutočňujú zmeny, rušiť sa však nebude. Potvrdil to predseda Matice slovenskej Marián Gešper po rokovaní o budúcnosti D MS na mieste začiatkom februára.

„Došlo k určitým zmenám na postoch riaditeľov Domov Matice slovenskej vo Filakove a v Lučenci. Tieto zmeny skôr podmienili rozpočtové aj finančné možnosti Matice, keďže tá je, bohužiaľ, limitovaná vlastnými zdrojmi, ktoré nie sú veľké, a tiež štátnou dotáciou. Túto citlivú otázku sme však museli riešiť, a keďže Domy Matice slovenskej v Lučenci aj vo Filakove chceme udržať, musia mať vyriešenú otázku personálneho obsadenia na najbližšie obdobie,“ vysvetlil M. Gešper. Zároveň dodal, že existenciu oboch Domov podmienila aj geografická blízkosť, ktorá nemá analógiu v iných častiach Slovenska. Dom Matice slovenskej vo Filakove chce udržať a momentálnu situáciu považuje len za prechodnú. Za zachovanie filakovského matičného centra sa vyjadril aj primátor mesta. „Dohoda je taká, že Dom bude pokračovať. My sme za mesto prisľúbili, že tak ako doteraz budeme naďalej podporovať jeho činnosť. Už je len na nás, aby sme spoločne našli vhodné personálne naplnenie,“ vyjadril sa primátor Filakova Attila Agócs.

Filakovský D MS je aktívny od roku 1996. Venuje sa najmä výchove a vzdelávaniu detí a mládeže a prezentuje ľudové tradície, obyčaje a zvykoslovie. Keďže sa v ostatnom období začali na verejnosti objavovať otázky o jeho možnom zrušení, Matica slovenská v spolupráci s mestom a matičným miestnym odborom zorganizovala pracovné stretnutie v obci Ratka. Cieľom bolo dospieť ku koncepcijnej dohode na zachovaní Domu. Starosta obce Ratka Milan Spodniak si spoluprácu s Maticou pochvaľuje najmä v ostatných rokoch. „Verím, že nám to taktó

Predseda Matice slovenskej Marián GEŠPER a tajomník ustanovizne Marek HANUSKA počas rokovania s predstaviteľmi samospráv vo Filakove, Lučenci a Ratke.

Potešiteľným faktom rokovania so samosprávnymi orgánmi v Banskobystrickom kraji bolo ubezpečenie, že naďalej chcú matičnú činnosť zachovať a podporovať.

bude fungovať ďalej. Je to národná ustanovizeň, ktorú každý z nás bude potrebovať a budú ju potrebovať aj naše deti a vnuci. Správne všetko pre to, aby sme ju udržali,“ dodal starosta Ratky. Ten bol tiež aktívny pri riešení vize matičnej činnosti na národnostne zmiešanom území, o ktorom sa miestni matičiari rozprávali priamo s hlavnými predstavi-

teľmi Matice. Tá túto víziu podporí už v rámci svojich hlavných aktivít.

Ani samotní obyvatelia Ratky nezabúdajú na dodržiavanie tradícií. V spolupráci s filakovským matičným domom usporiadali fašiangové slávnosti. Súčasťou kultúrneho programu bolo aj vystúpenie detí z Ratky a žiakov Základnej školy s vyučovacím jazykom maďarským vo Filakove.

Mladí matičiari v Bratislave chcú byť v tomto roku aktívnejší Nemienajú skutkami zaostávať za ostatnými

Text: Peter SCHVANTNER – Foto: Veronika MATUŠKOVÁ

Mladí matičiari z Bratislavy sa podujali viac zviditeľniť a zaktivizovať svoju činnosť. Dohodli sa tak na svojom poslednom zasadnutí za prítomnosti predsedu Matice slovenskej Mariána Gešpera a podpredsedu Mladej Matice Martina Hájniku. Na stretnutí sa diskutovalo najmä o aktivitách, ktoré prispejú na oživenie mladomatičného hnutia aj v našom hlavnom meste.

Tento rok, ktorý je označovaný za Rok slovenskej štátnosti, ponúka mnoho príležitostí na zorganizovanie zaujímavých podujatí. Pravdaže, nemotivujú len tohtoročné výročia. Bratislava ponúka množstvo príležitostí a významných miest, kde možno preukázať organizačné schopnosti. Ide najmä o Národné slávnosti

Mladí matičiari z OMM BA I spolu s predsedom MS Mariánom GEŠPEROM a podpredsedom MM Martinom HÁJNIKOM.

na Devine, ktoré sa aj tento rok uskutočnia v tradičnom termíne v utorok 24. apríla, teda presne v deň výročia vychádzky štúrovcov na hrad Devín. Tradičné matičné podujatie bude oproti minulým rokom o niečo pozmenené, keďže sa zameria najmä na študentov stredných škôl z celého Slovenska

vyplývalo, je veľmi potrebné, aby sa mladí ľudia s vlasteneckým cítením aj v našom hlavnom meste spájali a navzájom si odovzdávali skúsenosti. Samotná organizácia podujatí ich pripraví do ďalšieho aj matičného života a v budúcnosti môžu byť prínosom pre Maticu slovenskú ako takú.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Vo štvrtom čísle SNN sme sa pýtali, kde sa narodil blízky spolupracovník L. Štúra v redakcii vtedajších Slovenských národných novín Peter Kellner-Hostinský? Správna odpoveď: Gemerská Poloma. Spomedzi riešiteľov nášho kvízu sme vyžrebovali týchto výhercov: Helena Leskocová, Prešov; Michal Drabik, Pozdišovce; Pavol Sokol, Banská Bystrica. Dnešná otázka bude trochu náročnejšia, ale tiež vychádza z textov, ktoré v SNN publikujeme. • **Kedy sa vo Federálnom zhromaždení uskutočnilo rozhodujúce hlasovanie o rozdelení ČSFR na dva štáty – Slovenskú republiku a Českú republiku?**

Svoje odpovede posielajte na redakčnú adresu našej administrátorky Ľubici Rišiaňovej do 16. marca.

(se)

(jč)

PRIPOMÍNAME SI

3. marca

– sedemsto rokov, čo slovenského veľmoža Mateja Čáka, vládcu najväčšieho územia zo všetkých šľachticov v Uhorsku, vyobcovali z cirkvi (1318 na synode v Kaloči)

– pred sto sedemdesiatimi (1848) vystúpil na uhorskom sneme v Bratislave Ľudovít Košút s požiadavkou zrušenia poddanstva a zrovnoprávnenia všetkých občanov krajiny, snem jeho požiadavky prijal, ale horná komora parlamentu ich odmietla; bola to iskra k revolúcii

– stotridsaťpäť rokov od vzniku prvého podporného sociálneho spolku slovenských vstáhalcov v Amerike (1883)

– deväťdesiatpäť rokov, čo pražské Národné zhromaždenie prijalo zákon na ochranu republiky (1923), namiesto toho, aby ho orientovalo proti rozkladnej činnosti nemeckej menšiny, zameralo ho proti autonomistickým snahám Slovákov

– šesťdesiat rokov od smrti básnika Ivana Kraska (1876 – 1958), inak chemického inžiniera Jána Bottu, autora nádherných zbierok *Nox et solitudo* a *Verše*, básnika, ktorý sa poézii venoval „iba vo dňoch sviatočných“

4. marca

– pred tridsiatimi rokmi (1988) zomrel v Denveri (USA) povstalecký generál Mikuláš Ferjenčík; musel ujsť pred žalárovaním po tzv. Víťaznom februári

– pred sto osemdesiatimi rokmi (1838) vypracoval Alexander Vrchovský na podnet Ľudovíta Štúra prvý návrh na založenie Matice slovenskej

5. marca

– šesťdesiatpäť rokov od smrti organizátora slovenského krajan-ského života v USA katolíckeho kňaza Jána Porubského (1874 – 1953)

6. marca

– sedemdesiat rokov, čo vedenie Slovenskej národnej rady vymenovalo nový zbor povereníkov (1948), ktorý viedol Gustáv Husák, zo štrnástich povereníkov desať bolo členov KSS, napriek tomu, že voľby predtým vyhrala Demokratická strana so šesťdesiatimi piatimi percentami hlasov

7. marca

– stodvadsaťpäť rokov od narodenia novinára, spisovateľa a dramaturga SND Tída J. Gašpara (1893 – 1972), v prvej Slovenskej republike šéfa Úradu propagandy, inštitúcie, ktorá mala na starosti tlač a rozhlas, po vojne bol trinásť rokov vo väzení, v čase demokratizácie vydal svoje dvojzväzkové pamäti

8. marca

– pred sto päťdesiatimi rokmi vznikol v Bratislave Okrášľovací spolok (1868), ktorý sa staral o historické pamiatky, zveľádovanie mestskej zelene, inicioval tvorbu pamätníkov a pod.; po jeho vzore vznikali podobné snahy aj v iných mestách

– sedemdesiat rokov, čo po „Víťaznom februári“ na upokojenie národa vznikla Strana slovenskej obrody z umiernených členov Demokratickej strany, ktorú komunisti likvidovali (1948)

– prvým predsedom Ústavného súdu SR sa stal pred dvadsiatimi piatimi rokmi profesor Milan Čič (1993), prvý predseda vlády SR po novembri '89

9. marca

– pred sto päťdesiatimi rokmi sa narodil člen ľavicovej intelektuálnej skupiny DAV Daniel Okáli (1903 – 1987)